

Navraag
auteur Kristien
Hemmerechts

Wielercircus strijkt neer in Leuven (p. 8-9)

© Anneleen van Kuyck

Kandidaat-rector Luc Sels trapt campagne ambitieus af

‘We willen weg van het ‘KU Leuven first’ discours’

De campagne voor de rectorverkiezingen 2017 gaat vanaf vandaag officieel van start. Tot 6 mei mogen de twee kandidaten campagne voeren.

Luc Sels, decaan van de faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB), toont zich ambitieus met een 70-pagina's tellend verkiezingsprogramma, samengebracht onder de noemer 'KU Leuven+'.

'Het programma is een integraal programma dat vooral een beeld probeert te schetsen van hoe ik de universiteit zie functioneren', reageert Sels. 'Het schetst een ambitie voor de universiteit die ook verder durft kijken dan wat actueel haalbaar is op basis van de bestaande structuren en financiering.'

'KU Leuven+' leest als een ambitieus project, maar is volgens Sels niet radicaal. 'Er wordt vooral ingezet op verbetering. Veel, maar niet alles uit het programma is realiseerbaar in vier jaar.' Met de slagzin 'plus est en nous' zegt Sels op een geduldige en geleidelijke cultuuromslag te mikken, met het zicht op de toekomst. 'Maar iemand moet die bocht wel eens inzetten.'

'Wat de haalbaarheid betreft, vraagt de grote meerderheid van de voorstellen niet zozeer bijkomende financiële middelen', denkt de FEB-decaan, 'maar wel een andere, en vooral slimmere organisatie en een andere bestuurscultuur.' De kandidaat-rector geeft wel toe dat de uitdagingen op gebied van veranderingsmanagement hier niet gering zijn. 'Ik denk dat ik echter binnen FEB reeds bewezen heb dat ik uitdagende veranderingstrajecten tot een goed einde kan brengen, door te streven naar gedragenheid en brede consultatie.'

Sabbats vergemakkelijken

Verderop in deze krant vindt u een uitgebreide analyse, maar enkele voorstellen springen

er alvast uit. Zo wil Sels een basisfinanciering invoeren in de vorm van een combinatie van een uitbreiding van de startfinanciering, de garantie van een onderzoekskrediet en een systeem van sabbatperiodes voor het Zelfstandig Academisch Personeel en (ZAP) en Onderwijzend Personeel groep 3 (OP3) die aantoonbaar aan onderzoek doen.

Sels wil de startfinanciering verruimen. Momenteel is de startfinanciering beperkt tot beginnende academici met maximum zeven jaar postdoctorale anciënniteit. Door de huidige

Met de slagzin 'plus est en nous' zegt Sels op een geduldige en geleidelijke cultuuromslag te mikken, met het zicht op de toekomst

beperkingen in het systeem op te heffen zou dit een basisfinanciering voor de eerste vijf jaar van de loopbaan moeten vormen. Na die vijf jaar wil Sels een 'onderzoekskrediet' bieden voor onderzoekers die niet langer de noodzakelijke onderzoeksmiddelen beschikbaar hebben. Het krediet wordt gekoppeld aan een positieve evaluatie.

Een onderzoekskrediet is broodnodig, vindt Sels. 'Er is de werkdruk en de situatie van veel jonge academici', licht Sels toe, 'maar evengoed van heel wat collega's met al een aanzienlijke anciënniteit.' Volgens de kandidaat-rector mag de universiteit immers excellent onderzoek verwachten van haar academici. 'Maar omgekeerd mag elke academicus ook verwachten om over de nodige middelen te beschikken, of om in

staat te zijn deze te verwerven, om dit excellente onderzoek te verrichten.'

'We moeten ook heel erg opletten om deze maatregelen enkel te zien als een kost', denkt Sels. 'We moeten ze zien als een investering die meer dan waarschijnlijk de onderzoeksproductiviteit ten goede komt.'

Volgens Sels is zo'n onderzoekskrediet ook financieel haalbaar. 'Het gaat om een beperkte ophoging voor wie aantoonbaar onderzoeksactief is, bovenop eventuele middelen die men al via departement of faculteit krijgt, en wordt beperkt tot wie die middelen niet beschikbaar heeft als vrije reserves.'

Een opvallend programmapunt is 'het verzekeren van tijd': een voorstel om sabbaticals te vergemakkelijken door middel van een pun-

om een reële extra kost gaat die beheersbaar is. Ze komt ergens uit in de buurt van de kost van het onderzoekskrediet waartoe ik me engageer.'

Volgens Sels is zo'n systeem van sabbaticals niet enkel gunstig voor onderzoek. 'We mogen in ieder geval niet vergeten dat deze investering en ook de investering in een werkingskrediet niet alleen veel zal opleveren voor onderzoek, maar ook het welbevinden van professoren en het functioneren van faculteiten en departementen – en zelfs van de globale instelling – ten goede zal komen.'

‘KU Leuven first’?

'Ik heb een duidelijke visie op waar we naartoe moeten', liet Sels eerder optekenen in *De Standaard*. De FEB-decaan gaat gewoon op dat elan door. De belofte om een alternatief te bieden voor Rik Torfs, is duidelijk ingelost.

Een voorbeeld is de verhouding tot de andere Vlaamse universiteiten: 'Het is de vraag welke aanpak hier de beste is', schrijft Sels. 'Die van hevige competitie met de andere universiteiten? Onszelf op de borst kloppen en op het forum roepen dat andere universiteiten hoogstens provinciale ambities moeten koesteren?' Een duidelijke boodschap aan het adres van huidig rector Rik Torfs.

'We willen weg van het 'KU Leuven first' discours, want dat werkt intern niet verbindend en extern enkel polariserend', stelt Sels scherp. Hij wil een meer respectvolle houding aannemen ten aanzien van de andere universiteiten. 'Beter zijn' moet blijken uit het niveau van ons onderwijs en de kwaliteit van ons onderzoek. Het mag niet de kern zijn van ons discours.'

SPLINTER

Dagen zonder vrees

'Stockholm is nu ook aan de beurt.' Het lijkt soms of er tegenwoordig een groot bord boven Europa hangt. Zo eentje dat je op gevaarlijke fabrieksvloeren en in kerncentrales vindt. *10 days without accident.* Zo lang is het immers geleden dat een vrachtwagen zich aan een korte maar dodelijke dollemansrit in het centrum de Zweedse hoofdstad waagde. Zo lang is het ook geleden dat iemand met knikkende knieën naar de ladder schuifde om het bordje weer op nul te hangen.

Een zucht, een traan en een dozijn aan krantenkoppen voor die arme Zweden. Met pijn in het hart werd Stockholm door de wereldpers naast namen als Parijs, Berlijn, Nice en Brussel gebeiteld. Steden die stuk voor stuk het klappen van de religieus extremistische zweep kennen. Mocht een Zweedse bestuurder in een dronken bui tien koopjesjagers van de weg gemaaid hebben, kon Stockholm een plek op die illustere lijst, laat staan internationale krantenkoppen, wel vergeten.

Die selectiviteit van verontwaardiging is enerzijds totaal ongegrond en anderzijds diep menselijk. Het is een fenomeen dat sociologen omschrijven als *moral panic*. Vergelijk het met een school vissen die enkel panikeert bij haaien maar niet, of in mindere mate bij al het ander gevaar in de zee. Men viseert een bepaalde soort en zal zich bij elke misstap van die soort overtuigd voelen dat de angst gegrond is. Haaien passen zich niet aan, haaien zijn orthodox en haaien zijn agressief dus vormen haaien een reëel gevaar voor onze samenleving. Die fixatie op extremistische roofvissen leidt soms zelfs tot pijnlijke uitschuivers. Zo trommelde Antwerps burger-vader De Wever onlangs nog in allerijl de pers bijeen nadat hij een haai had gevangen terwijl er een karper aan zijn hengel hing.

Dat zegt in de eerste plaats veel over de gretige communicatiestrategie van de Keizer van de Koekenstad maar eveneens iets over hoe context de significantie van de gevolgen en aandacht in de pers bepaalt. Er werd met De Wevers karper nog eens goed gelachen, maar daarna zweeg menig journalist. De morele paniek ontstaat pas wanneer de karper een haai blijkt te zijn.

Het is dan ook de strategie van bepaalde partijen om de duivel de schuld in de schoenen te schuiven om vervolgens bij die paniek garen te spinnen en het is de taak van media om te kijken of er haaien in het spel betrokken zijn. Pladijzen die achter het stuur in slaap vallen en enkele anderen mee de dood in sleuren, zullen zelden de headlines halen. Haaien met kwade bedoelingen des te meer.

If men define situations as real, they are real in their consequences, zo luidt het Thomas-theorema. Wanneer we onszelf dus een haaienprobleem aanpraten, dan zitten we ook daadwerkelijk met een probleem. Een voor onszelf, ineenkrimpend van de angst en verteerd door emotionele headlines en vooroordelen, een voor de haaien, badend in de onschuld en zich van geen kwaad bewust, en een voor de man die binnen enkele weken aangevuurd door de internationale pers ongewijfeld die ladder weer moet opkruipen. Een bordje kan hij alvast permanent laten hangen. *'10 days without accident, 0 without fear.'*

Jef Cauwenberghs

De Splinter bevat de mening van de auteur. Ze bevat niet de mening van de redactie.

VRIJE TRIBUNE

De docent weer op het voorplan

'De klant is koning' ... is dat niet vaak het ongemakkelijke gevoel dat achterblijft als het gaat over onderwijszaken aan onze Alma Mater? En die klant is voorreest de student. Onderwijs lijkt soms al te veel te worden gezien als een afgewerkt product dat wij, docenten, produceren en vervolgens op de markt brengen. En als onze klanten - oeps, onze studenten - niet tevreden zijn over het geleverde product, kunnen zij op geregelde tijdstippen hun ongenoegen uiten. Dit vormt de - misschien oorspronkelijk niet zo bedoelde - kern van de huidige studentenonlinebevraging. Kijk gewoon maar naar de stellingen die de studenten voorgelegd krijgen: 'De docent moet dit ... de docent moet dat ...' Nergens valt een stelling te bespeuren die polst naar de inzet van de student, die betrekking heeft op de even belangrijke rol van de student in het onderwijsgebeuren. Bijvoorbeeld een stelling 'Als student heb ik mij voldoende ingezet voor dit opleidingsonderdeel'.

Is de slinger niet een beetje doorgeslagen? Zijn we niet vergeten dat onderwijs geen afgewerkt product is? Zijn we niet vergeten dat onderwijs een *work in progress* is, dat nooit af kan zijn? Zijn we niet vergeten dat onderwijs een project is waarbij de docent én de student een gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen om er een succesverhaal van te maken?

Beste rector-kandidaten, geef de docent én de student terug de ruimte om een onderlinge vertrouwensband op te bouwen om samen te bouwen aan kwaliteitsvol onderwijs. Geef de docent de ruimte om te experimenteren, om te falen, zonder dat 'zwaard van Damocles' van de studentenonlinebevraging boven zijn/haar hoofd. En geef zo de student de kans om echt als volwaardige partner de docent te helpen in zijn zoektocht naar het best mogelijke onderwijs. Zet daarom de komende vier jaar eens de docent, niet de student, op het voorplan in uw onderwijsbeleid.

'De klant is koning' ... krijg je soms ook niet het gevoel dat ook onze academische overheid zelf zich een beetje als klant gedraagt? Ze biedt ons, docenten,

allerlei nieuwe mogelijkheden aan onder de vorm van proefprojecten, zoals bv. de honours programma's of de MOOCs. Docenten worden verleid met ondersteuning om mee te stappen in deze prestigeprojecten. Alleen betekent dit voor de uitverkoren docenten weer extra werk en tijd om aan deze projecten inhoudelijk body te geven. Tijd, die niet kan besteed worden aan de kerntaken ... of die ten koste gaat van de *work-life balance*.

Maar is er ooit aan de docent gevraagd of dat hij/zij echt nood heeft aan dergelijke extra onderwijsinitiatieven? Misschien liggen de prioritaire bekommernissen van de docenten voor ondersteuning wel elders, bijvoorbeeld in zijn/haar kerntaken in de reguliere bachelor- en masteropleidingen.

Beste rector-kandidaten, geef de docent ademruimte om zijn kerntaken in het onderwijs kwaliteitsvol en gemotiveerd in te vullen, en verleid hem/haar niet langer met allerlei extra fancy initiatieven. Zet alle ondersteuning in waar ze misschien het meest nodig is, in de reguliere opleidingen. Zet daarom de komende vier jaar eens de docent, niet de ambities van de academische overheid, op het voorplan van uw onderwijsbeleid. Toets elke onderwijsinitiatief dat u overweegt af aan de echte noden van de docent. Laat inspirerende en vernieuwende onderwijsinitiatieven terug opborrelen vanuit de dagelijkse realiteit van de collegezalen en laboratoria, en geef deze de ondersteuning die ze verdienen.

Wij, docenten, zullen u, de toekomstige rector, dankbaar zijn. Het onderwijs zal er beter bij varen. En dat is toch de ambitie die wij allemaal koesteren, niet?

Manuel Sintubin

Manuel Sintubin is professor Geodynamica verbonden aan de faculteit Wetenschappen (KU Leuven).

Het personeelsbeleid aan de campussen loopt spaak. Een gevoel van frustratie en onvrede maakte zich de voorbije jaren meester van heel wat personeelsleden.

Tekst Simon Grymonprez, Pjotr Hubin en Jef Cauwenberghs
 Beeld Martijn Stoop

In 2013 integreerden enkele hogeschoolopleidingen zoals toegepaste taalkunde, handelswetenschappen en industriële ingenieur in de KU Leuven. Dat waren vanaf dan universitaire opleidingen met een bijhorend KU Leuven-diploma.

Voor de docenten van die ex-hogeschoolopleidingen was dat evenwel een grote verandering. Zij hadden aan de hogeschool namelijk het hogeschoolstatuut 'Onderwijzend Personeel groep 3' (OP3), terwijl het academisch personeel aan de KU Leuven het ZAP-statuuut had (Zelfstandig Academisch Personeel). Gezien dit OP3-personeel nu tot de uni-

'De regels om in te zappen zijn niet zo duidelijk'

REMCO SLEIDERINK,
 CAMPUSDECAAN FACULTEIT
 LETTEREN CAMPUS BRUSSEL

versiteit behoorde, moest het van de KU Leuven en de Vlaamse Overheid zoveel mogelijk het ZAP-statuuut verwerven (inzappen).

Dat gaat niet zomaar, want om in te zappen moet een OP3'er zelf een aanvraag indienen. Dat individueel dossier wordt dan beoordeeld. Die beoordeling kan vier mogelijke kanten op (zie sidebar).

Net boven die procedure hangt een wolk van frustratie en onvrede. Die wordt vooral veroorzaakt door onduidelijkheid in de communicatie en het gevoel van een gebrek aan respect.

Onduidelijke voorwaarden

Bij de beoordeling van het individuele dossier dat ingediend moet worden bij een aanvraag tot inzappen, lijkt de universiteit de voorwaarden of criteria die er zijn regelmatig nogal flexibel te interpreteren.

De KU Leuven stelt namelijk dat OP3'ers die willen inzappen *in principe* in dezelfde graad (docent, hoofddocent, hoogleraar) worden ingezapt. Dat lijkt, vooral aan de faculteit Letteren, niet altijd het geval.

'De regels om in te zappen zijn inderdaad niet zo duidelijk', bevestigt Remco Sleiderink, campusdecaan van de Faculteit Letteren aan Campus Brussel. De regel dat de graad 'in principe' behouden blijft, wordt binnen Letteren vaker met de voeten getreden dan gerespecteerd, stelt Sleiderink. 'Binnen Letteren is het dus duidelijk geen 'principe'. Er worden steeds mensen teruggezet in graad. Dat voelt aan als een enorm gebrek aan respect.'

Een voorbeeld is Jan Van Coillie, OP-hoogleraar aan Campus Letteren in Brussel. Hij diende tweemaal een aanvraag tot ZAP in. Telkens werd beslist dat

Untermenschen en Übermenschen personeelsbeleid KU Leuven onder vuur

Frustratie en onvrede bij ex-hogeschoolpersoneel

hij enkel in de graad van hoofddocent - lager dan zijn graad van hoogleraar - kon inzappen. Van Coillie heeft dit niet geaccepteerd en besloot met pensioen te gaan. 'Ik kan niet werken voor een werkgever die zijn personeel op die manier behandelt.'

Het voornaamste punt is dat het OP3-personeel zich niet kan verweren, stelt Van Coillie. 'Criteria zijn er eigenlijk niet, alleen een heel algemene tekst.' Ook in de verdere correspondentie omtrent zijn dossier werden nooit concrete criteria gegeven.

Bij heel wat personeelsleden leeft het gevoel dat deze manier van beoordelen de deur open laat voor een arbitraire behandeling. 'Het wordt altijd dossier per dossier bekeken, zoals ze zo mooi kunnen zeggen', getuigt een OP3-er. Het thema ligt gevoelig en veel personeelsleden wensen anoniem te blijven of willen zelfs helemaal niet met *Veto* praten.

Ook Dries Berings, begrijpt de onvrede, OP-hoofddocent aan Campus Brussel. 'Het gevoel is er dat men niet op de hele loopbaan wordt beoordeeld. Bovendien lijken plots criteria mee te tellen die voorheen niet zo zwaar doorwogen.' Berings omschrijft het fenomeen als oneerlijke concurrentie. 'Het voelt ook weinig waaraderend aan. Het is alsof men jaren de verkeerde dingen heeft gedaan.'

Weinig perspectief

Berings diende een dossier in dat volgens de Beoordelingscommissie niet zwaar genoeg woog. Met een ZAP-track zou hij echter wel zijn onderzoeksoutput kunnen versterken. 'Maar dat zou betekenen dat ik mij nogmaals zou moeten heroriënteren.'

Berings besloot daarop OP3'er te blijven. 'Ik denk dat ik in dit statuut beter kan doen waar ik goed in ben: een combinatie van onderwijs, onderzoek en dienstverlening met een uitgesproken praktijkgerichte inslag.'

Het OP3-statuut is echter verbonden aan het uitdovend integratiekader. Dat zorgt ervoor dat er weinig perspectief is binnen dat statuut. Het gevoel leeft dat de bevorderingen binnen OP3 niet serieus worden genomen. Dat maakt dat veel personeelsleden vinden dat de KU Leuven de OP3-groep niet als evenwaardig beschouwt.

OP3-er als Untermensch

Philip Vermoortel was tot vorig jaar OP3-er op campus Brussel en ging dit jaar met pensioen. In *Mededelingenblad*, het tijdschrift van de alumni van Leuvense Germanisten, schreef hij een vlamdend opiniestuk over de OP3-ZAP-problematiek.

'ZAP'ers, dat zijn een soort van Übermenschen. De geassocieerden zijn maar Untermenschen', meende Vermoortel. 'In haar goedertierenheid biedt de Alma Mater die intellectueel nogal achtergebleven OP'ers uit de geassocieerde hogescholen van Antwerpen, Brussel, Gent en de rest van de wereld echter de mogelijkheid om Übermensch te worden. Heerlijk vooruitzicht! Een eenvoudige OP'er moet dan in een tijdspanne van een jaar of vijf een zeker aantal A1-artikels (*belangrijke publicatie*,

red.) gepubliceerd krijgen. Zoiets noemt men een ZAP-track. Hij kan natuurlijk ook meteen eerlijk en nederig toegeven dat hij tot de minderbegaafden behoort, en na zo'n bekenenis wordt hij liefdevol opgenomen in de kring der ZAP'ers, zij het met verlies van een graadje. Wie hoogleraar was, wordt hoofddocent enzovoort. Men moet zijn plaats in de wereld kennen.'

De onvrede is manifest en wordt door heel wat personeelsleden gedragen. 'Na de inkanteling - toverwoord waarvan niemand de precieze betekenis kent - in de grote Alma Mater moeten die geassocieerde Untermenschen dus maar eens helemaal opnieuw van nul bewijzen wat ze waard zijn. Al wie een beetje ZAP-verstand in zijn kop heeft, kan tot geen andere conclusie komen', schreef Vermoortel.

'Al wat een OP'er toebedeeld krijgt, gaat onherroepelijk verloren voor die arme ZAP'ers', leest het slot van Vermoortels opiniestuk. 'En dat kan natuurlijk niet. Heeft de Heer niet zelf gezegd: 'Geef aan de OP'er wat de OP'er toekomt en aan de ZAP'er wat de ZAP'er toekomt?'

Opgemerkt door Luc Sels

Luc Sels, decaan van de faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) en kandidaat bij deze rectorverkiezingen, bespreekt in zijn programma de problematiek. Als decaan organiseerde hij de integratie aan zijn faculteit binnen de krijtlijnen die zijn uitgetekend door het universiteitsbestuur. Hoewel over het algemeen de situatie bij FEB als beter wordt beschouwd dan bij Letteren, lijkt de problematiek dus ook aan FEB te leven.

'We moeten een duidelijk onderscheid maken tussen de opname in het ZAP-statuut enerzijds,

'De personeelsdienst spreekt de OP3-ers heel consequent niet aan als professor'

REMCO SLEIDERINK
CAMPUSDECAAN FACULTEIT LETTEREN CAMPUS BRUSSEL

en het bieden van voldoende loopbaanperspectief in zowel ZAP als OP3 anderzijds', vindt Sels. 'De opname in het ZAP bekijken we inderdaad met een zekere strengheid. Er gelden hoge eisen op het vlak van onderzoek in de ZAP-loopbaan. Het heeft geen zin om de opname in ZAP laagdrempelig te houden en vervolgens te zien dat men plafonneert

leveren', denkt Sels. 'We hebben in FEB ook voor OP3 een helder loopbaankader gecreëerd, maar de beperkte bevorderingsruimte belet ons om het volwaardig te benutten.'

Voor de toekomst denkt Sels alvast dat het anders moet. 'We willen extra aandacht voor een inclusief personeelsbeleid. Ten tijde van integratie werd vooral het verschil beklemtoond. Collega's van het Onderwijzend Personeel die zich al een loopbaan lang als professor lieten aanspreken, mochten dat plots niet meer', stelt hij in zijn verkiezingsprogramma. 'Ik wil minder het verschil beklemtonen en meer perspectief creëren.'

Sleiderink beaamt: 'De personeelsdienst spreekt de OP3-ers heel consequent niet aan als professor. Dat is natuurlijk heel symbolisch, maar zit ook echt heel diep. Elke keer als zo'n OP3-er post krijgt, is dat een slag in het gezicht. Dan weet je dat ze daarover nagedacht hebben: die mensen zijn 'anders', het is een 'mindere' groep. Ik vind het ongelooflijk dat de KU Leuven dat heeft gedaan.'

Sels zoekt ook naar een manier om de bevorderingen aan te pakken: 'De campussen kennen de piramide met een brede voet: een grote meerderheid van docenten en een gering aandeel hoofddocenten en hoogleraren.'

'Het is niet eenvoudig om dit op korte termijn om te buigen', schrijft Sels, 'maar we willen de campussen wel de mogelijkheid geven om vrijstaande rekeneenheden beperkt in te zetten voor een vervuiming van de bevorderingsruimte zodat, samen met enkele extra impulsen, geleidelijk een echt loopbaanperspectief ontstaat.'

Het tekort aan 'hogere' graden geldt a fortiori voor campus Sint-Andries Antwerpen. In de voormalige hogeschool daar bestond geen bevorderingscultuur, zodat er maar heel weinig hoofddocenten zijn. De KU Leuven hield hier evenwel schijnbaar geen rekening mee.

Van de huidige beleidsploeg waren rector Rik Torfs en de academische beheerders voor respectievelijk Brussel en Antwerpen Steven Vanackere en Flora Carriijn niet bereikbaar voor commentaar.

Om in te zappen moet een OP3'er zelf een aanvraag indienen. Dat individueel dossier wordt dan beoordeeld. Die beoordeling kan vier mogelijke kanten op:

- positief: aanvraag is goedgekeurd, dus directe inzapping met in principe dezelfde graad als in OP3. (Dus hoofddocent blijft hoofddocent, docent blijft docent...)
- positief, maar het dossier voldoet nog niet aan de criteria die vasthangen aan de ZAP-graad die overeenkomt met de OP3-graad. Dan is er de keuze tussen ofwel inzappen in een lagere graad, ofwel het doorlopen van een ZAP-track.
- het dossier voldoet niet aan de criteria, maar er is nog potentieel. De OP3'er kan een ZAP-track doorlopen.
- negatief, de OP3'er blijft in het OP3-statuut.

De ZAP-track is een vijfjarig kader, waarbij de OP3'er wel in het OP3-statuut blijft, maar de mogelijkheid heeft om zijn onderzoeksdossier uit te bouwen. Na vijf jaar wordt het dossier dan beoordeeld aan de hand van individuele prestatiecriteria die vooraf zijn vastgelegd.

70 pagina's ambitie

Analyse van

Het programma van Luc Sels bevat in totaal zo'n 70 pagina's. Veto analyseert en licht de belangrijkste punten per domein uit.

Tekst Simon Grymonprez

Een onderverdeling per domein is natuurlijk deels arbitrair, gezien bepaalde ideeën en principes als een rode draad doorheen de voorstellen kronkelen. Eén van die principes is de klemtoon op **interdisciplinariteit**, zowel voor onderwijs als onderzoek. Het versterken van Metaforum (de universitaire interdisciplinaire denktank) en het oprichten van een Instituut voor Interdisciplinaire Studies (een centrum dat interdisciplinaire vakken en opleidingen zou coördineren) is hier een voorbeeld van.

De aandacht voor **inclusief leiderschap** is opvallend: meer ATP-vertegenwoordiging (Administratief-Technisch Personeel) in de Academische Raad (dé centrale raad van de universiteit waar alle geledingen samenkomen), een studentenvertegenwoordiger als volwaardig lid van het Gemeenschappelijk Bureau (GeBu, momenteel *de facto* het belangrijkste beslissingsorgaan aan de KU Leuven) en een opwaardering van diezelfde Academische Raad én de Onderwijsraad (centrale raad voor onderwijszaken) zijn daar voorbeelden van.

In onze ogen is het programma trouwens behoorlijk **progressief**: Sels stelt onomwonden dat de diversiteit in de studentenula's laag is, wil een genderevenwicht binnen de ploeg van vicerectoren, wil van duurzaamheid een prioriteit maken en heeft de ambitie de KU Leuven

in te schrijven in de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties. Sels looft trouwens het huidige duurzaamheidsplan als goede basis, maar wil het aanscherpen en ook echt uitvoeren.

Hoewel Sels op veel vlakken zo specifiek mogelijk probeert te gaan, zorgt zijn ideaal van inclusief leiderschap en brede gedragenheid ervoor dat sommige thema's (bewust) **vaag** blijven: het allocatiemodel (de manier waarop middelen binnen de KU Leuven worden verdeeld) wordt niet ontvoren, maar er moet wel een discussie over worden opgestart. De matrixstructuur (faculteiten en departementen) of de groepsstructuur (Biomedische Wetenschappen, Wetenschap en Technologie, Humane Wetenschappen) moeten bijvoorbeeld niet verdwijnen, maar wel 'herdacht' worden.

Dat bijvoorbeeld het stuk over het allocatiemodel vaag zou zijn, spreekt Sels tegen. 'Momenteel stelt rector Torfs dat hij de allocatie zal bevriezen tot 2023, niet meer of niet minder. Ik heb in het programma daarentegen een aantal heldere spelregels en principes opgenomen met betrekking tot de allocatie en bovendien het engagement opgenomen om enerzijds rust te creëren rond allocatie, omdat ze de universiteit verdeelt, en tegelijk de discussie op te starten over betere verdelingsprincipes

en -modellen voor de toekomst. Dat lijken me heldere afspraken.'

Volwaardig alternatief

Niettemin bevatten de 70 pagina's programma-punten veel **ambitie** en vormen ze een **coherent geheel**. Zoals bij elk verkiezingsprogramma is de vraag **hoe realistisch dit alles is**, terecht. Overigens **ontbreekt cultuurbeleid volledig**. Hij erkent dat er niets over cultuur te vinden is, maar dat wil volgens hem niet zeggen dat hij cultuur niet belangrijk vindt. 'Het programma is nu al 70 pagina's lang. Ik heb nu in eerste instantie gemikt op een coherent en toekomstgericht programma, in een globale schets van hoe ik de universiteit in de toekomst zie functioneren.'

Sels maakt doorheen het programma trouwens handig gebruik van zijn **bestuurservaring** als decaan aan de faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB). *Good practices* binnen FEB worden regelmatig in de verfgezet.

Wat dit verkiezingsprogramma evenwel sterk maakt, is dat het tegemoet komt aan een aantal veelgehoorde klachten of opmerkingen binnen een deel van het professorenkorps en de zwaktes in het huidige Torfs-systeem subtiel, maar helder detecteert. Sels lijkt goed aan te voelen wat er

leeft en presenteert zich als een volwaardig alternatief voor vier jaar Rik Torfs.

Een voorbeeld is **de opwaardering van de Academische Raad en Onderwijsraad**: deze zijn volgens een deel van het ZAP vandaag veel te 'zwakke' organen waar niet écht gedebatteerd wordt, met bovendien weinig reële invloed. Het frustriert dat informele contacten of organen zoals het GeBu of het informele decanen-overleg de Academische Raad of Onderwijsraad lijken te overstemmen.

Sels' voorstel tot een **basisfinanciering, startkrediet en een sabbaticalsysteem** komt tegemoet aan de vele klachten rond de internationale en nationale onderzoekscultuur (zie voorpagina). Hetzelfde geldt voor de klemtoon op interdisciplinariteit.

Sels detecteert terecht **de campussen** als een zwakte van de huidige bestuursploeg. In deze *Veto* kunt u zo lezen hoe het personeelsbeleid aan bepaalde campussen tot frustratie en onvrede leidt. De campussen voelen zich te weinig betrokken, en niet alleen op vlak van personeelsbeleid. Wat er bijvoorbeeld met de studentenvoorzieningen moet gebeuren - in Leuven namelijk sterk uitgebouwd,

Wat staat er in het verkiezingsprogramma 'Leuven+' van Luc Sels?

DE RECTORVERKIEZINGEN ANNO 2017

Over de studenten: diverser studentenpubliek en een betere oriëntatie

'We willen samen met de studenten de universiteit maken, en we hopen het gesprek daarover in de toekomst te kunnen voeren met Ruben, Marie, Jan, Charlotte en Pieter. Maar ook met Milinka, Assim, Tahirah, Farouk, Diara en Ngozi. Want onze auditoria, vooral in Leuven, kleuren te wit en te blank. De KU Leuven studentenpopulatie is geen afspiegeling van de diverse samenleving', aldus Sels. Diversiteit is, in sterke samenwerking met de Studentenraad, een prioriteit.

Een betere oriëntering van studenten uit het secundair blijkt een tweede prioritair project. Via de Associatie KU Leuven en dus in samenwerking met de hogescholen, wil Sels die oriëntering verbeteren en de profielen van de opleidingen duidelijk stellen. Opvallend helder: Sels is géén voorstander van toelatingsproeven of een numerus fixus, wél van verplichte ijkingsstoetsen, zoals binnenkort wordt geïntroduceerd voor de burgerlijk ingenieurs.

Ook Sels stelt na anderen voor hem de huidige vorm van docentenevaluaties in vraag, gezien die volgens hem niet zozeer de kwaliteit van onderwijs meet maar, eerder de tevredenheid van de studenten. 'De online studentenbevraging moet niet verdwijnen', duidt Sels, 'maar dient, in een verbeterde versie, één element te vormen in een breder palet aan instrumenten voor de kwaliteitsbewaking van onderwijs en de beoordeling van docenten.'

Over gender: versnelling hoger schakelen

Over gender is Sels redelijk uitgesproken: 'Genderplannen missen ernst wanneer een instelling bestuurd wordt door 21 mannen en slechts vier vrouwen.' Sels wil dat de Raad van Bestuur voor een derde uit vrouwen bestaat, en de ploeg van vicerectoren voor de helft uit vrouwen en de helft uit mannen.

Over (inter)nationale samenwerking: internationaler en blik naar het Zuiden

Sels reikt de hand naar andere Vlaamse universiteiten via een opwaardering van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). De zusteruniversiteit UCLouvain zou een bijzondere plaats krijgen, door gezamenlijke opleidings- en onderzoeksprogramma's aan te bieden.

Zoals eerder gesteld wil Sels een meer uitgesproken internationaal profiel door bijvoorbeeld partnerships aan te gaan met topuniversiteiten en het Engelstalig aanbod van de KU Leuven te vergroten, waar zinvol.

Sels betreurt trouwens de verminderde interesse voor het Zuiden zoals bijvoorbeeld de verminderde 'Zuidbeurzen' illustreren. Die halen doctoraatsstudenten uit het Zuiden naar de KU Leuven om een doctoraat te behalen. Sels wil streven naar meer universitaire ontwikkelingsamenwerking door hier opnieuw de aandacht aan te schenken die deze thematiek verdient, gekoppeld aan bijkomende investeringen.

© Philip Lammens

Interdisciplinariteit en inclusief leiderschap leidraad doorheen programmatekst

Luc Sels' verkiezingsprogramma

maar elders niet altijd even volledig - leek voor de huidige beleidsploeg niet altijd even duidelijk.

Ook hier maakt de kandidaat-rector handig gebruik van zijn ervaring: het *track record* van de decaan op het vlak van integratie wordt doorgaans als succesvol aanzien. Misschien nog het meest opvallende voorstel betreft de financiering. De campussen krijgen op dit moment gescheiden 'geld-enveloppen'. Normaal verdwijnen die (geld-)schotten na 2023. Sels wil die gescheiden enveloppen nog niet (volledig) afschaffen en wil de campussen 'in deze groeifase de noodzakelijke stabiliteit geven'. Hij lijkt te beseffen dat een echte succesvolle integratie alleen lukt mits meer tijd (en dus middelen). De decaan erkent trouwens expliciet het tekort aan hoofddocenten en hoogleraren op de campussen en wil hier meer bevorderingsruimte creëren.

Professor Sels lijkt overigens op vlak van **internationalisering en interuniversitaire samenwerking** wel het tegengestelde van rector Torfs. Hoewel hij geen verengelsing wenst ('Ik voel me tot vandaag veel comfortabeler in de taal van Claus en Lanoye'), gaat hij wel voor een duidelijk internationaler profiel, overigens inclusief enkele sneren naar

het beleid van vicerector Internationaal beleid Danny Pieters.

Buiten inhouds- ook stijlverschil

Sels geeft, in navolging van zijn stelling 'We zijn te arrogant geworden' in *De Standaard*, duidelijk aan dat er ook een **stijlverschil** is. In het subhoofdstuk 'Wetenschap laat zich niet vatten in 140 tekens' zegt Sels: 'Ook ik zal mijn rol opeisen in de media. Maar ik zal het doen in de domeinen van mijn expertise, waartoe ik ook de regulering, het bestuur, het beleid en de ambities van de universiteiten reken. Ik wil zuinig zijn met twitteruitlatingen en allerhande media-optredens over alle mogelijke onderwerpen.

Want ze doen per definitie afbreuk aan de essentiële opdracht van een rector.'

Tot slot dit: afgaande op de tekst 'Leuven+' is **Luc Sels geen Oosterlinck 2.0**. Rik Torfs wist de voorbije jaren steevast te scoren met de retoriek van een open universiteit, van debat, van transparantie en verbondenheid. 'Ik vind (...) dat er meer over de universiteit gediscussieerd zou moeten

worden, niet enkel bij rectorverkiezingen. De tijd is nu ook redelijk beperkt om de discussie te voeren. (...) Een debat over de universiteit is nooit tijdverlies, dat zou een soort permanente discussie moeten zijn', zei Rik Torfs vier jaar geleden aan *Veto*. Of de basis onvoldoende betrokken was? 'Dat is inderdaad een probleem', antwoordde Torfs toen. 'Het is de taak van de universiteit om mensen goesting te geven om zich betrokken te voelen.'

Laat nu net die verbondenheid tussen verschillende geledingen van deze universiteit een programmapunt van Sels zijn,

door bijvoorbeeld de banden tussen de Academische Raad en het GeBu enerzijds en de faculteiten/departementen anderzijds aan te scherpen, of de ATP-vertegenwoordiging in de Academische Raad uit te breiden. Het permanente debat wil Sels aanwakkeren door de bestaande formele overlegorganen te versterken, of door een breed gedragen discussie te voeren over groeps- en matrixstructuren alsook over het allocatiemodel.

Neem nu de volgende uitspraak van Torfs vier jaar geleden in *Veto*: 'Een van de problemen is het gebrek aan contact tussen de drie groepen van de universiteit (*Wetenschap en Technologie, Humane Wetenschappen en Biomedische Wetenschappen, red.*). Dat zijn drie universiteiten, met erboven een Academische Raad, die alleen nog officieel bevestigt wat vaak al geregeld is in de groepen.' Correcte analyse destijds, maar helaas voor Torfs nauwelijks veranderd de voorbije vier jaar. Sels springt nu met nadruk op interdisciplinariteit, *empowering* van de Academische Raad en het doorbreken van de groepsmuren in dat gat.

Het is duidelijk dat Sels inspeelt op niet- of niet voldoende ingeloste belofes die Rik Torfs de voorbije jaren populair hebben gemaakt. Dat hij dat doet met een stevig en ambitieus programma, komt de kwaliteit van de rectorverkiezingen alleen maar ten goede.

Afgaande op de tekst 'Leuven+' is Luc Sels geen Oosterlinck 2.0

Over onderwijs:

COBRA moet beter, onderwijs innovatiever en meer interdisciplinair

Geen verrassing: Sels wil vasthouden aan het principe van de instellingsreview (die beoordeelt hoe goed de KU Leuven zichzelf op vlak van onderwijs evalueert en bijstuurt), maar vindt het interne kwaliteitszorgsysteem COBRA niet voldoende diepgaand en de implementatie ervan te gestuurd. COBRA is een intern controlesysteem om de kwaliteit van onderwijs te controleren en te garanderen.

Sels wil inzetten op onderzoeksgebonden onderwijs, maar blijft relatief vaag over hoe dat er concreet moet uitzien. Wel wil de decaan duidelijk streven naar innovatieve vormen van onderwijs, met name activerende werkvormen. Om dat te ondersteunen denkt Sels na over het equivalent van onderzoeksprofessoren (BOFZAP-mandaten), namelijk professoren die een mandaat krijgen om zich toe te leggen op (onderzoek in) onderwijs.

Sels vindt de huidige pogingen tot interdisciplinariteit duidelijk niet voldoende, en wil dit onder andere met het oprichten van een Instituut voor Interdisciplinaire Studies, verder ondersteunen. Hetzelfde geldt voor 'levenslang leren'. Hij wil expliciet het debat aangaan met de overheid over de financiering van voortgezet onderwijs, dat volgens hem alleen maar realiseerbaar is mits extra middelen.

Sels reikt de hand naar andere Vlaamse universiteiten via een opwaardering van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR)

Over de structuur van de KU Leuven: herdenken en democratischer

Naast denkoefeningen over de groepsstructuur en het systeem van departementen en faculteiten, wil Sels een bredere gedragenheid als het aankomt op de groepsvicerectoren en de vicerector voor de Kulak: een brede nominatieprocedure moet het hele proces democratischer maken.

Over de campussen:

volwaardige partners met eigen profiel

Sels erkent de problemen die gepaard gingen met de integratie van enkele hogeschoolopleidingen binnen de KU Leuven. Vooral het regionaal profiel per campus zou meer aandacht krijgen. Zoals eerder vermeld wil Sels voldoende financiële stabiliteit garanderen door de gescheiden financiering ook langer te continueren. Hij erkent dat er hard gewerkt wordt aan de groei van onderzoek op de campus, maar wijst erop dat men niet kan verwachten dat de campussen snel de nog toenemende onderzoeksintensiteit zullen bijbenen. De kandidaat-rector wil de studentvoorzieningen op de campussen verruimen. Over de huidige, ongelijke situatie zegt Sels: 'We weten dat het zo niet hoort (...), we zullen tevreden terugkijken als we deze werf hebben kunnen 'opleveren'.'

Tot slot erkent hij de problemen bij het personeel (zie pagina 3).

Over onderzoek:

geef professoren ruimte en zet in op 'Team Science'

Professor Sels pleit voor een basisfinanciering, startfinanciering én een sabbaticalsysteem voor professoren (zie voorpagina). Hij stelt de huidige opdeling van interne onderzoeksfondsen die er onder rector Torfs kwam, in vraag, omdat ze onder andere onvoldoende het inter- en transdisciplinair onderzoek bevordert. Dat laatste wil Sels met het begrip 'Team Science' verder uitbouwen ('Team Science' wil inzetten op collaboratie en groepsgedreven onderzoek). Hij wil door 'peer review' te herwaarderen en de nadruk op Team Science te leggen, wetenschappelijk integriteit stimuleren.

Trouwens opvallend: Sels wil studenten met perspectief op een toekomst in onderzoek, motiveren door het oprichten van een tijdschrift met als werktitel 'Student en Wetenschap'. In dat tijdschrift zou het onderzoek van studenten aan bod komen, bijvoorbeeld in het kader van een masterproef. Peer review zou voor een kwaliteitscheck zorgen. Concurrentie voor *Veto*, zowaar!

Is verkiezen verliezen? Rectorverkiezingen vs. rectoraanstellingen

'De rector is geen CEO'

Het Belgische systeem waarin rectoren om de vier jaar worden verkozen, is geen evidentie. Vaak worden rectoren aangesteld en dat lijkt ook te werken, maar niet in België.

Beeld Simon Thys
Beeld Martijn Stoop

De rector is het boegbeeld van de universiteit. In België wordt de rector meestal om de vier jaar verkozen, maar dat is lang niet in alle landen het geval.

Wat is dan het voordeel van het **Belgische systeem**? Kritische stemmen doemen op. Freddy Mortier, vicerector aan de UGent schreef vorige week in De Standaard: 'Schaf die rectorverkiezingen af. (...) Het bestuursmodel dat impliciet is gebaseerd op de afwisseling van slechts twee gezindten, is achterhaald door de feiten. Tot die feiten behoren de diversificatie van de politieke tegenstellingen.'

Mortier vindt een verkiezing geen goed idee als hij kijkt naar het geld dat ermee gemoeid is: 'Een instelling met een jaarresultaat van 0,75 miljard euro laten runnen op basis van verkiezingen alleen is a priori al niet zo'n goed idee.' En ook Mel Collier, ere-hoofdbibliothecaris en emeritus hoogleraar aan de KU Leuven, staat hem daarin bij in De Standaard. Hij vraagt zich af of het zinvol is om een onderneming die anderhalf miljard euro of meer omzet draait om de vier jaar steeds opnieuw toe te vertrouwen aan mensen met weinig of misschien geen managementervaring op topniveau.

Rector is geen CEO

Volgens Herman Daems, de voorzitter van de verkiezingscommissie, is een rector geen CEO: 'Een universiteit kan je vergelijken met een *partnership* structuur, waarin er eigenlijk toch weinig echte hiërarchie is. In een universiteit bestaat het systeem niet zoals in een grote bank, waar een CEO tot in het bankkantoor dicteert wat er gebeurt', aldus Daems. 'Ik denk dat het belangrijk is dat diegene die leiding geeft aan een universiteit, zeer sterk gedragen is binnen de universiteit.'

Bovendien zijn volgens hem openheid en betrokkenheid twee grote troeven van verkiezingen. 'Het voordeel van een verkiezing is dat het een heel open en transparant proces is. Als het een commissie is die zich gaat informeren, dan is het een proces

het goed gaat op een universiteit zie je ze niet, ze grijpen alleen in als het nodig is', stelt Strikkers.

Net als in België worden ze benoemd voor vier jaar. Als er een nieuwe rector gezocht wordt, komt er een profiel vrij dat opgesteld wordt door de Raad van Toezicht. Vervolgens wordt dat door medezeggenschap van de studentenvertegenwoordi-

blijven aangesteld in Nederland, waardoor de rector vooral de accenten kan leggen op wat hij of zij belangrijk vindt.

Aan de Universiteit van Amsterdam is de Belgische Karen Maex rector en aan de Vrije Universiteit van Amsterdam is de Indiase Vinod Subramaniam. Nationaliteit speelt ook minder een rol in Nederland: 'Je ziet het vaker gebeuren omdat er steeds meer hoogleraren van andere nationaliteiten naar de universiteiten komen', aldus Strikkers.

Ook **Frankrijk** gaat voor een gelijkaardig systeem met een legislatuur om de vier jaar waar de president – de rector – verkozen wordt door een absolute meerderheid van de Raad van Bestuur.

In het **Verenigd Koninkrijk** zit het wat anders in elkaar. Daar gaan ze vaak nog een stapje verder bij de aanstelling van de vice-chancellor. Veel universiteiten laten zich leiden door headhunters die de universiteiten adviseren. Daar heet de rector chancellor maar de twee stemmen niet helemaal overeen. De chancellor heeft eerder een ceremoniële rol en de echte rol is daar weggelegd voor de vice-chancellor, die rol komt eerder overeen met die van rector bij ons.

Verkiezen is dus niet zo evident als we denken. Het blijkt in onze contreien eerder de uitzondering. Een weloverwogen aanstelling of een *geheadhunte* rector zijn alleszins geen unicum.

'Het voordeel van een verkiezing is dat het een heel open en transparant proces is'

HERMAN DAEMS
VOORZITTER VAN VERKIEZINGSCOMMISSIE KU LEUVEN

gers en de medewerkers van de universiteit besproken en ingestemd. Dan wordt er een sollicitatiecommissie samengesteld, die dan de gesprekken voert. 'Het is eigenlijk altijd een compromiskandidaat waar niemand problemen mee heeft.'

In tegenstelling tot in België kan de rector niet de hele boel omgooien. De vicerectoren en de rest van het bestuur

'Het is eigenlijk altijd een compromissenkandidaat waar niemand problemen mee heeft'

HENK STRIKKERS
WEBREDACTEUR FOLIA

waar je niet precies weet wat er gebeurt. Iedereen kan zich kandidaat stellen, iedereen kan zijn opinie vormen en iedereen heeft een duidelijke stem', vertelt Daems.

Kritische stemmen zijn niet nieuw. In het verleden lag het huidige systeem al onder vuur. De huidige evaluatieprocedure is een overblijfsel van de beleidsploeg onder André Oosterlinck, die rector van de universiteit was van 1995 tot 2005.

Toen dacht men ook na over het aanstellen van de rector. Volgens dat idee zou de rector worden aangesteld voor een periode van acht jaar door een kleine groep op basis van een rectorprofiel. 'De toenmalige Academische Raad was niet overtuigd van die bedrijfsmatige aanpak en koos voor een tussenoplossing', schreef Veto in december 2008 (Veto 3511). Na rectorverkiezingen zou een rector worden aangesteld voor vier jaar, met een mogelijke verlenging van maximaal vier jaar, na een evaluatieprocedure.

Buren gluren

In **Nederland** worden de rectoren bijvoorbeeld aangesteld. Dat gebeurt door de Raad van Toezicht. Het is een toezichthoudend orgaan zoals bij beursgenoteerde bedrijven. 'De Raad van Toezicht fungeert erg op de achtergrond', aldus Henk Strikkers, webredacteur bij het Amsterdamse studentenblad Folia. De Raad wordt benoemd door het ministerie en ze hebben als taak om de financiën en algemene gang van zaken te controleren. 'Als

OPVOLGER PAUL DE OCTOPUS Kiest
VOLGENDE RECTOR

Hoe luid mag een TD?

Geluidslimiet voor feestjes flirt met schadegrens

Voor fakbarfeestjes, TD's en muzikfestivals gelden strenge geluidsnormen. Deze moeten overlast, maar ook gehoorschade bij de toeschouwers voorkomen. Maar hoe wetenschappelijk is die regulering?

Tekst Arne Sonck

Komende woensdag vindt de Dag van De Tuut plaats, de eerste Vlaamse dag gewijd aan tinnitus, oftewel oorsuizen, en gehoorschade. 15% van de 19- tot 20-jarigen in Vlaanderen ervaren constant oorsuizen.

Om gehoorschade te voorkomen legt de wet verschillende restricties op aan festivals, fuiven en discotheken. Maar geheel veilig stellen deze wetten je allerminst.

Maximum 100 decibel

Momenteel is het zo dat je voor muziekactiviteiten onder de 85 decibel (dB) geen maatregelen moet treffen. Voor muziekactiviteiten tussen de 85 en de 95 dB ben je verplicht een aanvraag in te dienen en een geluidsmeter te voorzien die ten allen tijde zichtbaar is voor de bediener van het volume. Bij activiteiten tussen de 95 en de 100 dB doe je al het voorgaande, hou je de geluidsgegevens bij én ben je verplicht om gehoorbescherming aan te bieden. De ultieme geluidslimiet ligt dus op 100 dB. Deze geluidsniveaus zijn niet absoluut, het is toegestaan dat er pieken zijn die erboven uitschieten, zolang het gemiddeld maar onder de grens blijft.

Schadelijk vanaf 85 decibel

Gehoorschadiging kan echter al optreden vanaf 85 dB. Algemeen wordt aangenomen dat je aan 85 dB 8 uren veilig bent voor permanente gehoorschade, aan 95 dB is dat nog maar 30 minuten, en aan 98 dB 15 minuten. Maar die grenzen gelden niet voor iedereen.

'Wanneer je gehoorschade oploopt is afhankelijk van een aantal factoren', vertelt Annick Gilles, audioloog aan het UZA. 'Ten eerste hoe luid het is, ten tweede hoe

lang je in die luidheid vertoeft en ten derde een individuele gevoeligheid voor geluidschade. Die individuele gevoeligheid is het lastigste, omdat we niet kunnen inschatten of meten hoe gevoelig iemand is om schade op te lopen. Iedereen heeft een bepaalde gevoeligheid die grotendeels genetisch bepaald is, maar dat weet je niet van jezelf.'

'100 dB is voor de meeste mensen een relatief veilige intensiteit, op voorwaarde dat je daar niet te lang in vertoeft', vervolgt Gilles. 'Maar toch is het geen niveau waarop iedereen veilig kan zijn. Echt veilige geluidsniveaus vind je pas vanaf 85 dB, dat is bijvoorbeeld de limiet in de industrie waarvan men zegt: onder deze grens mag je acht uur per dag werken zonder risico te lopen.'

'Al zijn medici het er ondertussen over eens dat zelfs dat niet zonder risico is. Maar dan hebben we het over acht uur per dag werken, dat is natuurlijk nog wat anders dan een avondje per week uitgaan.'

Consensus

De huidige regulering lijkt dus niet in staat om gehoorschade te voorkomen. 'Die regulering is een beetje een consensus geweest tussen enerzijds voldoende muziekbeleving, en anderzijds een veilige beleving', vertelt Gilles.

'Is dat dan een volledig vrije blootstelling waarop niemand gehoorschade kan oplopen? Absoluut niet.'

Een ideale geluidsnormering zou de 85 decibel grens niet overschrijden, vindt Gilles. 'Natuurlijk is dat vrij onrealistisch als je over grote evenementen spreekt. Als er op een Werchterheide of in het Sportpaleis bijvoorbeeld duizenden mensen bij elkaar staan, dan produceren die zelf al 90

dB. Als je de muziek dan 5 dB stiller zet, gaat er niet veel volk meer komen.'

Geluidsbegrenzing niet verplicht

Ook piekniveaus kunnen heel gevaarlijk zijn. Men neemt aan dat vanaf 140 dB één korte blootstelling al permanente schade kan aanrichten. Het is mogelijk om geluidsbegrenzers in te stellen die vermijden dat er pieken boven de vastgelegde grens uitkomen, maar toch zijn deze niet verplicht.

Gilles legt uit: 'Die piekniveaus zijn in het werken naar de wetgeving inderdaad meegenomen, maar zijn uiteindelijk niet in de wetgeving beland. Aangezien de grenzen momenteel bepaald worden op metingen gedurende een uur, gaan die piekniveaus natuurlijk niet de doorslag geven bij het meten, maar ze zijn wel riskant voor uw gehoor. Dat houdt wel een bepaald risico in.'

Hoe komt die schade tot stand?

'Wanneer je gehoorschade oploopt, zijn het in eerste instantie de haarcellen in het binnenoor die beschadigd raken', legt Gilles uit. 'De voornaamste functie van deze haren is om het geluid dat binnenkomt door te geven in elektrische prikkels naar de gehoorzenuw en zo uiteindelijk naar de hersenen. Wanneer dat signaal aankomt in de hersenen ga je geluid horen. Maar die haarcellen zijn dus heel gevoelig voor lawaaischade, en op het moment dat je naar luide muziek luistert gaan die vaak schade vertonen of hun functie een beetje verliezen. Die beschadiging is vaak van tijdelijke aard, en levert dan een tijdelijke piepton of tinnitus op. Maar die schade recupereert ook niet altijd.'

'Wanneer die haarcellen beschadigd zijn dan gaan die niet het gewone geluid kunnen doorsturen naar de hersenen', vervolgt Gilles. 'Die hersenen gaan dat gebrek aan geluid dan proberen te compenseren en dat leidt dan tot tinnitus. Dit oorsuizen kan permanent aanwezig blijven, wat ernstige gevolgen kan hebben: verlies aan concentratie, slaapproblemen, soms gaan mensen die aan tinnitus lijden zich ook sociaal isoleren. Naast permanent gehoorverlies en oorsuizen

'Die regulering was een consensus tussen enerzijds voldoende muziekbeleving, en anderzijds een veilige beleving'

ANNICK GILLES
AUDIOLOGE AAN HET UZA

heeft gehoorbeschadiging dus ook indirecte gevolgen.'

Ook kan je door gehoorschade gevoeliger worden voor geluiden in het algemeen. 'Zo kan het dat alledaagse geluiden zoals het neerzetten van een glas op tafel opeens pijn gaat doen', vertelt Gilles. 'Maar het is niet zo dat je gevoeliger kan worden voor geluidschade. Iedereen heeft een bepaalde gevoeligheid en die verandert niet. Anderzijds is het zeker niet zo dat je je geen zorgen meer hoeft te maken om geluidschade als je al tinnitus hebt of al slechter hoort, je symptomen kunnen altijd nog toenemen bij blootstelling aan meer lawaai.'

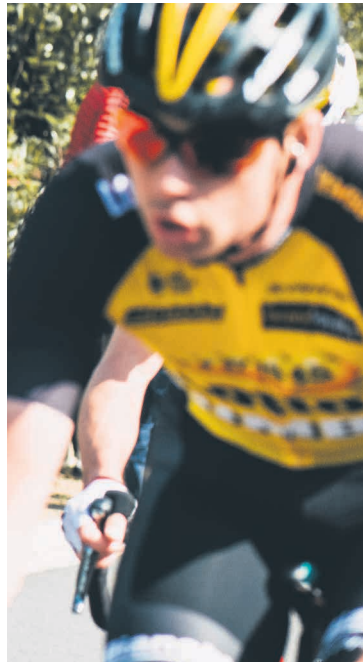
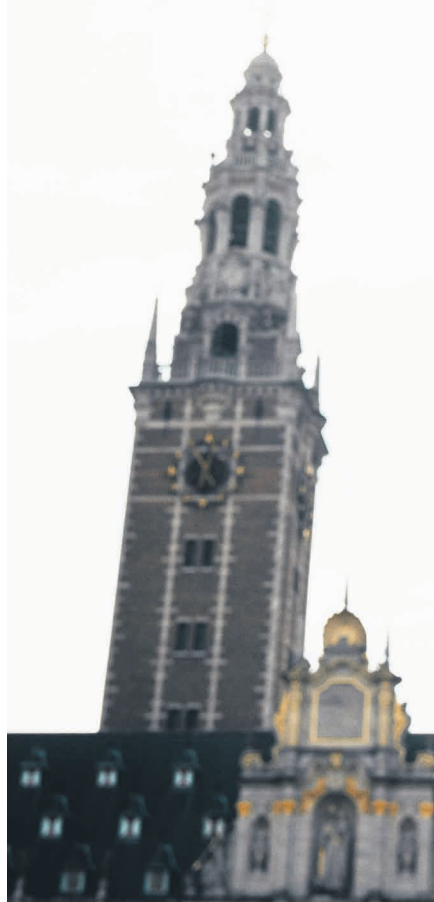
De decibel, symbool dB, is geen eenheid, maar is een verhouding op een logaritmische schaal. Hierdoor komt het dat een stijging van 3 dB resulteert in een verdubbeling van de geluidsenergie, 103 dB is dus ongeveer dubbel zo luid als 100 dB. Toch lijken we dat niet zo te ervaren: ons gehoor ervaart een verdubbeling van het geluidsvolume eerder als een iets lichtere stijging, daarom is ons gehoor geen betrouwbaar meetinstrument voor geluid.

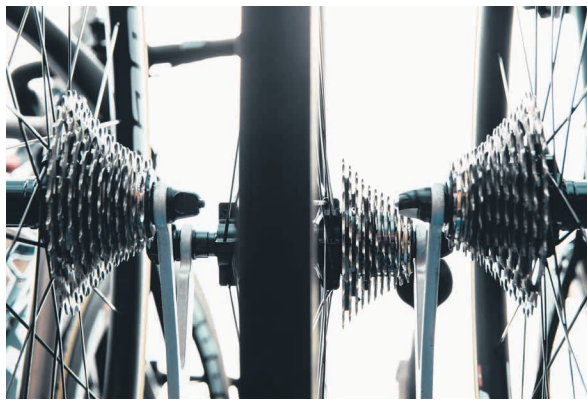
Fietsen & folklore

BRABANTSE PIJL 2017

Beeld Anneleen van Kuyck

TIPS & TRICKS VAN PLATZAKKERS

Student platzak: hoe overleven op je laatste centen?

Goed vooruitplannen en aan het einde van de maand nog voldoende budget over hebben, het is niet aan iedereen gegeven. Drie studenten vertellen over hun ervaringen als platzakker.

Tekst Arne Sonck
Beeld Martijn Stoop

Het is de derde week van het semester. Sinds de eerste maandag ben je gaan shoppen, vijf keer uit gaan eten, at je elke dag pizza en ben je drie keer naar de film gegaan. Nu loop je de Carrefour Express binnen voor een ontbijt, maar aan de kassa moet je vol schaamte de hoofdschuddende kassierster teleurstellen: je kaart staat op rood en je hebt 0.0 cash bij je. Eenmaal terug op je kot zoek je al je zakken en oude sokken leeg, je zoektocht eindigt met 10 euro en 43 cent in kleingeld. Wat nu?

Opeens straatarm

Er zijn veel manieren waarop je platzak kunt geraken. 'Bij mij gebeurt dat vaak door op stap te gaan', vertelt Kevin*, student en specialist overleven op droge bankrekeningen. 'Of zoals in mijn eerste jaar: ik had het geld dat ik voor mijn boeken en cursussen nodig had per ongeluk aan iets anders uitgegeven. Toen moest ik die met mijn resterende leefgeld betalen en was ik opeens straatarm.'

Ook student Joe* spendeert het laatste restje van het geld dat hij per maand gestort krijgt weleens een week te vroeg. 'In principe zou ik dan gewoon geld kunnen bijvragen aan mijn ouders, maar dat wil ik niet doen. Als ik nu niet leer omgaan met budgetteren en vooruitplannen, ga ik het nooit leren. Ik denk dat dat wel belangrijk is later in je leven.'

'Ik weet nog dat ik mijn laatste 70 cent op woensdag al had uitgegeven aan zo'n ChaCha koek in de Match', vervolgt Joe. 'Dat klinkt misschien absurd, maar daardoor voelde ik me heel vrij. Zo'n *into the wild* gevoel. Maar daarna dacht ik wel: oei, wat moet ik nu? Ik ben dan maar een dag eerder naar huis gegaan.'

Overleven op die laatste rosse muntjes doet iedere student dan ook weer anders. Kevin vertelt over zijn armere dagen: 'Soms ging ik op de middag naar de fak en dronk ik niets anders dan een 33'er en een bord soep. Als je daarna een hele namiddag les hebt, is dat niet ideaal om goed op te letten, en vaak blij je zelfs hangen in de fak aangezien je toch al gedronken hebt.' Simon, student, gaat meestal gewoon heel sober leven. 'Maar in hoge nood is er altijd ook wel een manier om aan geld te komen,'

'Af en toe als ik honger heb, rook ik gewoon een sigaret in plaats van te eten'

JOE
STUDENT

'Ik denk dat veel studenten heel veel geld verliezen door dagelijks uit eten te gaan of een kant-en-klare pizza of diepvriesmaaltijd te willen eten. Dat terwijl groenten echt *fucking* goedkoop zijn!', zegt Kevin. 'Ik overleef echt vaak op enkel groenten. Dat is super gemakkelijk, je moet dat gewoon

vertelt hij. 'Als je dramatisch genoeg doet, wil iedereen je wel iets lenen.'

Boter + groenten = lekkere groenten

Gedurende de lange studeerjaren werden deze jongeren echter experts op het gebied van goedkoop overleven. Vooral op voedsel valt er veel te besparen.

in stukken snijden en koken. Of maak een saus door de goedkoopste tomatenpuree met een paar groenten te mengen.'

Joe is iets minder gezond: 'Ik rook ook, en af en toe als ik honger heb, rook ik ook gewoon een sigaret in plaats van te eten. Maar meestal koop ik gewoon een brood en een heleboel noedels.'

Naast groenten heeft Kevin echter nog een paar handige tips: 'Het goedkoopste dat je kunt doen is van die zakjes aardappelpuree kopen. Dat kost dertig cent per persoon, en iedereen kan dat maken, je hebt daar letterlijk een IQ van 70 voor nodig. Roer daar dan zo van die *fake* boursin door, en zet dat in de oven: je weet niet wat je meemaakt. En dat kost u wat? Een euro? Voor drie personen!'

'Oh en koop boter: alles met boter is *fucking* lekker, en dat kost letterlijk 30 cent per pak. Kook groenten, doe die in een pan met een klontje boter en dat zijn lekkere groenten.'

Trauma

De grootste uitdaging aan platzak zijn is echter je sociaal leven onder-

'Ik weet nog dat ik mijn laatste 70 cent op woensdag al had uitgegeven'

JOE
STUDENT

houden. Om te voorkomen dat je niet alleen moet thuisblijven als je vrienden gaan feesten hebben onze experts ook nog enkele tips. 'Goedkoop op stap gaan? Da's nog iets anders', vindt Kevin. 'Ga niet naar de Oude Markt! Ga naar fakbars, en als je zelfs geen geld hebt om naar fakbars te gaan, vraag eens of je mag tappen! In veel fakbars drink je gratis als je tapt. Tap een namiddag, dan heb je al gratis voorgedronken, en ga dan op stap. Je zal dan wel niet tot 5 uur op stap kunnen gaan want als je al vijf uur aan het drinken bent is dat wel hard, tot 3 uur is dan het maximum. Dat is ook niet slecht, want dan kan je de volgende dag weer vroeg op, om opnieuw te tappen.'

Al bij al lijkt overleven op een laag budget vrij haalbaar. Simon beweert het al meerdere weken met niet meer dan 5 euro volgehouden te hebben zonder daar traumatische ervaringen aan op te doen. Of toch wel: 'Soms moest ik een hele week croque monsieurs eten.'

*Kevin en Joe zijn gefingeerde namen.

'Ik had het geld voor mijn boeken en cursussen per ongeluk aan iets anders uitgegeven. Opeens was ik straatarm'

KEVIN
SPECIALIST OVERLEVEN OP
DROGE BANKREKENINGEN

EERSTE EDITIE VAN ECOCHALLENGE EEN SUCCES

Wie groen wil zijn, moet lijden

Een nacht in het Arenbergpark kamperen of tuinieren in een fles: in maart namen 36 teams van kotgenoten deel aan de Ecochallenge.

Tekst Eva Sevrin
Beeld Sara Deldime

'16 dagen. 17 uitdagingen. Duizenden kilometers aan treinreizen te winnen.' Zo luidde de aanwervingstekst van de eerste editie van de Ecochallenge, een initiatief van de studentenraad KU Leuven, Coöperatief Ondernemen in Rationeel Energiegebruik (CORE) en Green Office. Groepjes van minimum drie kotgenoten konden zich inschrijven voor een intense tweeweekse vol milieugerichte opdrachtjes.

Het doel van de wedstrijd was om de teams op een ludieke manier met een duurzame levensstijl te laten kennismaken. De opdrachten waren onderverdeeld in vijf categorieën: Voeding, Afval, Energie, Eco en vrije opdrachten. Per uitgevoerde opdracht deelde de jury al dan niet punten uit, maar ook originaliteit kon de score doen toenemen. De eerste plaats ging naar de jongens van Dacrib. Happy Green Feet en Klimaatambassadeurs 2.0. behaalden respectievelijk de tweede en de derde plaats.

Earth hour goes earth night

Een van de uitdagingen liet de deelnemers een *earth hour* uitzitten: een volledig uur zonder enige vorm van energie. Het winnende team interpreteerde het echter iets ruimer. 'We waren er echt op gebrand de wedstrijd te winnen', vertelt Mathieu Mal van Dacrib, 'dus ook deze opdracht wilden we echt in *overkill* doen, dus toen deden we in plaats van een *earth hour* een *earth night*.'

Concreet hield dat in dat je op de bewuste nacht in maart de jongens kon vinden kamperen in het Arenbergpark. Zonder tent. Met een temperatuur van 2°C. 'Jannes had beloofd om thuis een tent te gaan halen, maar hij had die niet gevonden', vertelt Mathieu. 'Dat was een redelijk verkleumde ochtend.'

Gedeelde eerste plaats

Uiteindelijk was er een ex aequo: Happy Green Feet en Dacrib. Onverwachte tijden

vragen om onverwachte oplossingen, dus werd er een achttiende en finale-opdracht ontworpen. Geen luchtige opdracht deze keer: de teams moesten een visietekst schrijven voor een duurzaam beleid aan de KU Leuven.

De focus van Dacrib ligt duidelijk op opleiding en bewustmaking, al zijn de praktische initiatieven niet uitgewerkt ofwel onmogelijk. Ze stellen dat duurzaamheidsgerichte opleidingen momenteel enkel in ingenieurshoek te vinden zijn.

'Is het niet tijd om de 'dijken te breken' en het aanbod open te trekken naar de andere opleidingen?' vraagt Dacrib. Een interessant idee, aangezien milieupact uiteraard niet enkel beperkt is tot de afgestudeerde ingenieurs, maar door ieder individu *an sich*.

Hoe duurzaamheid verwerkt kan worden in pakweg een opleiding kunstwetenschappen wordt helaas niet vermeld.

En dat is net iets waar Happy Green Feet een mooie aanvulling vormt. Hun beleidsplan bestaat uit heldere *bullet points* die kleine aanpassingen met maximale impact suggereren.

Maar het leven is aan de durvers: Dacrib toonde meer initiatief. In Mathieu's eigen woorden: 'We zijn met onze visietekst naar de kandidaat-rectoren gestapt en hebben hen daarboven nog eens overspoeld met passende *gadgets*.'

'Inhoudelijk was Happy Green Feet misschien sterker, maar dat initiatief tonen heeft ons overtuigd', vertelt Tom Merlevede, de duurzaamheidsmandataris bij Stura.

En dat lijkt ook ineens een mooie samenvatting van het evenement: De *challenge* is geen serieuze, inhoudelijk zware odyssee voor de ervaren milieufanaat, maar een luchtig avontuur dat haar deelnemers spelenderwijs sensibiliseert.

Als finale-opdracht moesten de teams een visietekst schrijven voor een duurzaam beleid aan de KU Leuven

Democratisch fitnessen onder een brug

Onder de brug van de E314 te Wilsele vind je de 'Open Gym'. Oprichters Axel Servaes en Gil Op De Beeck - studenten aan de KU Leuven - besloten onder vrienden een openluchtfitness op te richten.

Tekst Kaatje Roelant

'We wilden een fitness maken voor iedereen, ook voor mensen die financieel minder sterk in hun schoenen staan.' Hun doel is om studenten en Leuvenaars van alle sociale lagen en culturen samen te brengen. 'Open Gym' is namelijk gratis. 'Niet iedereen heeft de centen voor zo'n duur fitnessabonnement.'

'We beseffen dat de stap om te gaan trainen voor veel mensen moeilijk is, en daarom geven we groepslessen op vaste dagen om de instap te verkleinen.'

Vrij legaal

'Op dit moment is de fitness vrij legaal', volgens Axel, 'maar het officiële contract is nog in opmaak.'

Om de terreinen te krijgen, hebben Axel en Gil de dienst Wegen en Verkeer van de provincie Vlaams Brabant en de jeugddienst van de stad Leuven gecontacteerd.

'De terreinen onder de brug van de E314 zijn eigenlijk van Wegen en Verkeer, de stad Leuven is op dit moment aan het

onderhandelen met hen. Er is een contract in opmaak zodat Leuven de terreinen in bruikleen kan krijgen. Wij gebruiken die dan via de jeugddienst van Leuven.'

Calisthenics

Krachtrainen op basis van lichaamsgewicht, dat is wat Axel en Gil graag meer bekend willen maken in hun nieuwe fitness.

Calisthenics is een natuurlijke manier om sterker te worden: hangen, optrekken, pompen en squatten. 'Vroeger trinden we in openbare parken of speeltuintjes, maar dat werd niet altijd door iedereen geapprecieerd.'

'Op lange termijn willen we ook calisthenics-kampioen-

'Vroeger trinden we in openbare parken of speeltuintjes, maar dat werd niet altijd door iedereen geapprecieerd'

AXEL SERVAES
OPRICHTER VAN OPEN GYM

schappen organiseren om zo regionale en internationale records te verbreken. Daarnaast willen we een mobiele fitness creëren. Zo kunnen we tijdens de zomermaanden mensen motiveren op festivals en in de parken.'

Recyclage

'We hadden nieuwe, duurzame toestellen kunnen kopen, maar volgens ons was het meer ecologisch verantwoord om ze zelf te maken met gerecycleerd materiaal.' Vandaag bestaat de fitness uit een *bench press*, optrekstangen, een *squat rack* en een klimwand. Die toestellen werden onder meer gemaakt met gevonden hout en metaal.

'Sommige dingen moeten we wel kopen. We krijgen hier en daar wat vrije bijdrages van sporters, maar het grootste deel van wat er betaald wordt, komt uit onze eigen zak.'

Op dit moment zijn Axel en Gil een dossier aan het opstellen om deel te nemen aan het project 'Leuven, een vitale stad'. Via dat project - dat op zoek is naar ideeën en producten om Leuvenaars meer te laten bewegen - kan men kans ma-

ken op subsidies die oplopen tot 50.000 euro.

'Ik vind het echt een heel toffe en creatieve manier om aan sport te doen. De drempel ligt veel lager dan in een gewone fitness, je hebt enkel je lichaam en wat motivatie nodig', aldus Seppe, een gelukkige sporter.

Axel en Gil wilden bewust afstappen van de machocultuur die heerst binnen fitnesscentra: 'Wij trainen om onze sportdoelen te behalen, ons maakt het niet uit hoe iemand eruit ziet. Een ideaalbeeld op lichamelijk vlak vinden we eigenlijk bullshit.'

De trainingen vinden plaats op dinsdag en donderdag, ze duren ongeveer anderhalf uur.

Wie luistert als Afrika spreekt?

Wanneer was de laatste keer dat u een Afrikaanse film zag, of een boek las van een Afrikaanse auteur?

Tekst Tom Dinneweth

De kans is groot dat u, zelfs ondanks uw eventuele goede intenties, slechts bitter weinig cultuur van Afrikaanse bodem te verwerken krijgt. Wie graag bijleest over het koloniaal verleden van België in Congo, zal eerder naar werken van David Van Reybrouck en Peter Verlinden grijpen dan naar lokale stemmen, zoals die van Jean Omasombo Tshonda of Elikia Mbokolo. Ook Afrikaanse film en muziek worstelen om de blanke hegemonie te doorbreken en een Vlaams publiek te vinden.

Maar hoe komt het dat deze stemmen steeds maar weer in dovemansoren lijken te vallen? Is er een kwaliteitsprobleem, raken de Afrikaanse cultuurprojecten gewoon niet tot bij ons, of hebben wij er geen interesse in?

Eenmanslezingen

Guido Convents houdt zich al sinds de jaren 80 bezig met de Afrikaanse cinema, en is onder andere mee verantwoordelijk voor het Afrika Filmfestival, dat dit jaar tussen 21 april en 6 mei plaatsvindt in Leuven en verschillende andere steden. 'Ongeveer een tot vijf van de ongeveer 500 films die bij ons in de bioscoop komen is Afrikaans', aldus Convents. 'Meestal zijn dit echter co-producties, die met Europees of Belgisch geld gefinancierd worden. Het aantal films dat enkel door Afrikanen geproduceerd wordt is nul.'

Convents kan meespreken over hoe moeilijk het is om Afrikaanse stemmen te promoten. In 1997 nodigde het Afrika Filmfestival Ousmane Sembène uit, een grote naam in de postkoloniale Afrikaanse cinema en literatuur. 'We hebben toen verschillende professoren aangeschreven van allerlei richtingen - geschiedenis, romaanse talen, antropologie, filmgeschiedenis - maar niemand bleek geïnteresseerd. Toen we Ousmane een lezing lieten geven, kwam slechts één student opdagen. De lezing werd opgeschort en vervangen door een restaurantbezoek. Toen ik de student in kwestie achteraf vroeg hoe hij van de lezing gehoord had, gaf die uiteindelijk toe dat hij zich domweg van deur had vergist.'

Een Vlaams probleem

Nu, twintig jaar later, lijkt er amper beterschap in het vooruitzicht. 'Afrikaanse cultuur is nog steeds onbekend, en dus onbemind', aldus Convents. 'Wat op zich erg vreemd is, aangezien Afrika nog steeds het continent is dat historisch gezien het dichtst bij ons aanleunt. Maar het is een arm continent, waarvan het beeld bestaat dat het geen toekomst heeft, en dus verliezen mensen gaandeweg interesse.'

Nochtans is de desinteresse in Afrikaanse cultuur niet overal in Europa even groot als in Vlaanderen. Dat bevestigt Jan Baetens, gewoon hoogleraar Culturele Studies aan de KU Leuven. 'Zeker in de Franstalige wereld zijn er grote veranderingen aan de gang. Men toont steeds meer interesse in niet-Franse Franstaligen, vooral in de literatuur. Die tendens zie ik de komende jaren ook enkel toenemen.'

'In Vlaanderen is de kennis van het Frans de laatste jaren echter bijna volledig weggevaagd. Veel studenten dezer dagen delen een kenmerk, en dat is hun gebrekkige controle over de Franse taal. Die taalbarrière is een enorme rem op bijvoorbeeld de relatie België-Congo. Het is meteen ook de reden waarom Aziatische cultuur wel overgedragen wordt - die komt via de Angelsaksische wereld binnengesijpeld, vaak in vertaalde vorm.'

'Wallonië en Brussel staan met andere woorden meer open voor Afrikaanse culturele producties. 'Het Brusselse circuit is veel actiever dan het hele circuit in Vlaanderen. Daar bevindt de Afrikaanse cultuur zich in een soort niemandsland', stelt Baetens.

Een systematische tekortkoming

Een dergelijk doorgeefluik voor de Afrikaanse wereld is er echter niet. Dat beseft ook Convents: 'Alle televisie en literatuur

uit Afrika wordt maar met moeite vertaald. Congolese meesterwerken zoals *Ngando* van Paul Lomami Tchibamba of de boeken van In Koli Jean Bofane zijn hier amper verkrijgbaar.'

In een rapport uit 2002 beschrijft Jan Baetens de omvang van het probleem. 'Elk productieveld bleek zo zijn eigen problemen te hebben. Bij muziek bijvoorbeeld zijn er heel wat lokale infrastructuurproblemen, maar is er ook geen goede regeling rond auteursrecht. Veel artiesten plagiëren elkaar. Daarenboven is het ook erg lastig en duur om visums te regelen voor Afrikaanse artiesten en hun reiskosten te boeken.'

Nollywood

Toch gaat het met de Afrikaanse muziek (alsook de literatuur) beter dan met de Afrikaanse film in Europa. Muziek kan je namelijk nog appreciëren voor de melodie, ook al begrijp je de teksten niet. Nochtans worden er veel films gemaakt in Afrika - zo is Nollywood, de Nigeriaanse versie van Hollywood, de op een na grootste filmindustrie ter wereld, met een jaarlijkse productie van bijna 2.000 films.

Desondanks gaan festivals zoals FESPACO in Ouagadougou, het grootste Afrikaanse filmfestival ter wereld, haast geruisloos voorbij. Dat amper enkele van die films het tot op het Europese circuit schoppen, heeft niet alleen te maken met de gebrekkige middelen die beschikbaar zijn voor de films, maar ook met de erg lokale gebondenheid ervan. 'Zo was er ten tijde van ons onderzoek een echte hype rond Afrikaanse kungfu-films', zegt Baetens. 'In Europa was daar echter geen publiek voor te vinden.'

Wie wel over de landsgrenzen heen wil scoren, heeft meer geld nodig, en dat is op dit moment enkel mogelijk via coproducties. Het probleem hier is dat het niet gaat om een echte fair trade, aangezien de financiële middelen er enkel komen als de filmmakers mee willen voorzien in de Westerse smaak. Succes kost de Afrikaanse filmmaker dus een stukje van zijn ziel.

Afrika Filmfestival

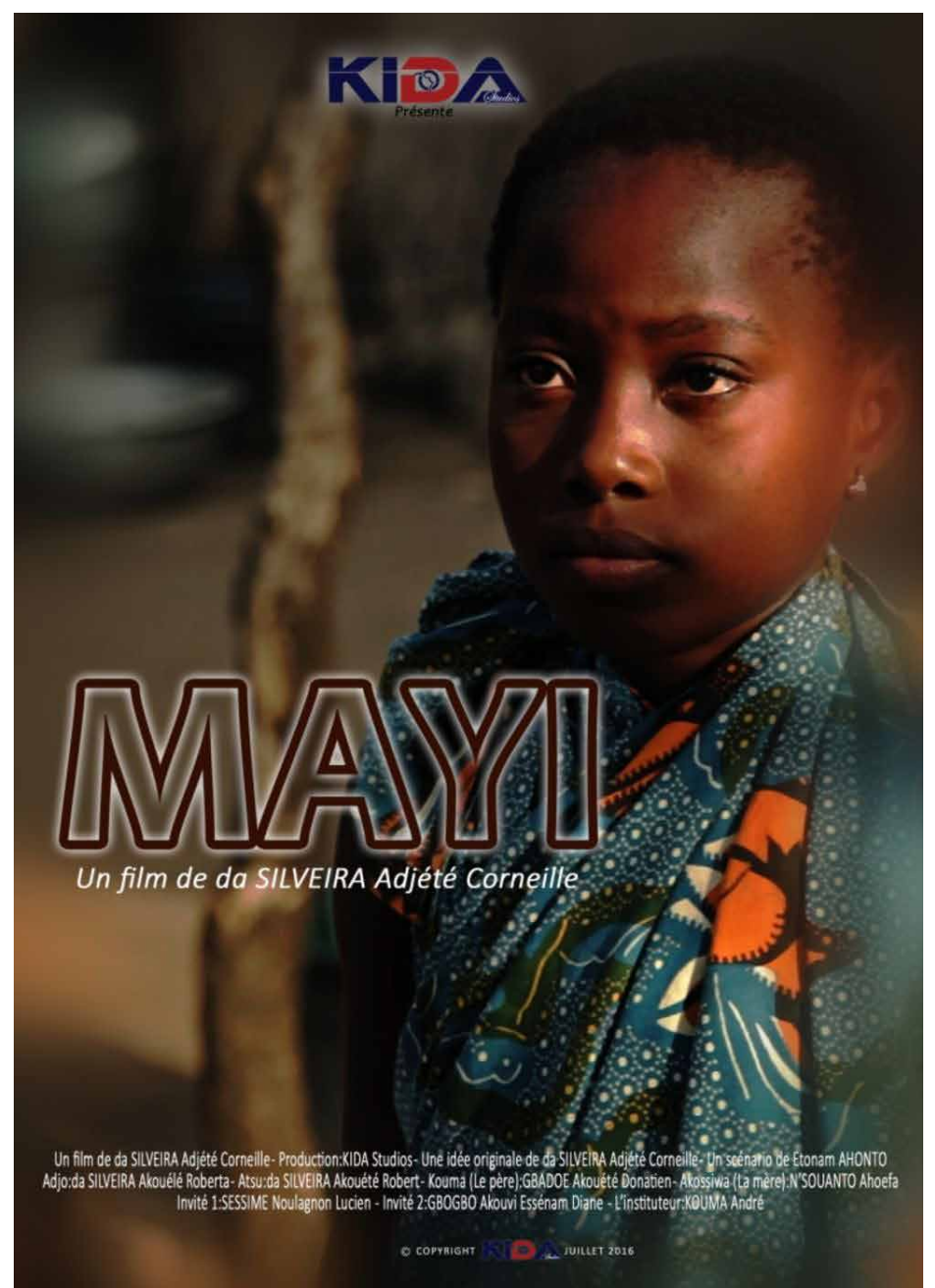
Die vicieuze cirkel probeert het Afrika Filmfestival voor een deel te doorbreken. Diversiteit in beeld brengen is niet hetzelfde als cameracrews naar Afrika sturen. Het zijn de beelden van daar ter plaatse die naar ons moeten komen, en niet andersom', zegt Convents. 'Ook de mensen die nooit kijken moeten we kunnen verleiden.'

Desondanks zijn vele films op de affiche nog steeds coproducties. 'Die lijken beter te werken', bevestigt Baetens. Zo kaapte de Frans-Afrikaanse productie *Félicité* laatst nog de juryprijs of Zilveren Beer weg op het Filmfestival van Berlijn. Of dat zal volstaan om ook bij ons in de zalen te komen, valt echter nog af te wachten.

'Afrika is nog steeds het continent dat historisch gezien het dichtst bij ons aanleunt'

GUIDO CONVENTS
KENNER VAN DE AFRIKAANSE FILM

Nollywood, de Nigeriaanse versie van Hollywood, is de op één na grootste filmindustrie ter wereld

JONGE SCHRIJVERS EN HOE ZE DEBUTEREN

Het bewijs van de literaire prijs

De literatuurwereld een oninneembaar fort? De student-schrijver die recent zwetend aan zijn teksten zwoegde om ze tijdig voor de literaire prijzen in te dienen, zou die indruk kunnen krijgen.

Tekst Gilles Michiels
 Archiefbeeld Anneleen van Kuyck

Debuteren met een roman of een poëziebundel is de natte droom van sommige studenten. Maar hoe geef je nu in godsnaam een boek uit? Een kleine handleiding.

Moeilijker geworden

Les één: als onbekende auteur een manuscript naar een uitgever insturen, werkt zelden. Je belandt op een grote stapel die stagiairs eens om de zoveel tijd moeten doornemen en vaak betekent dat: enkele alinea's lezen om het manuscript daarna fronsend naast zich neer te leggen.

Wat wel raadzaam is, is literair werk elders insturen alvorens je een uitgever contacteert. Dat is althans de conclusie van een thesisonderzoek van Ellen Ervinck in 2008, waaraan de meeste Vlaamse auteurs meewerkten die in tussen 1998 en 2007 in boekvorm debuteerden in proza of poëzie.

95% van de poëziedebutanten had al literair werk gepubliceerd voor hun eerste boek verscheen, vooral in gesubsidieerde Vlaamse literaire tijdschriften. 86% van hen nam ook deel aan wedstrijden. Bij de prozadebutanten lagen die aantallen merkkelijk lager, met respectievelijk 59% en 34%. Losse gedichten uit een bundel passen nu eenmaal gemakkelijker in een tijdschrift dan een afgewerkte roman. Dat aantal zou tegenwoordig weleens lager kunnen liggen. Volgens Frank Noë, hoofdredacteur van *Schrijven Online*, zijn de publicatiemogelijkheden voor jonge auteurs afgenomen de laatste jaren. Dat is vooral het gevolg van de stopzetting van enkele literaire tijdschriften. Als antwoord startte Noë vorig jaar zelf het literaire tijdschrift *Alice*, dat zich specifiek op jonge auteurs richt.

Ook het aantal debutanten per jaar gaat er volgens Noë op achteruit. 'In Nederland verschijnen jaarlijks 60 à 80 debuten, terwijl die rond 2000 nog boven de 100 lagen. Op een traditioneel niveau debuten bij een grote uitgeverij is minder vanzelfsprekend geworden. Noë verwijst naar de crisis in 2008 als één van de oorzaken.

Voor Vlaanderen zijn niet meteen exhaustieve cijfers beschikbaar, zegt Michiel Scharpé van het

riën kortverhalen en poëzie. De jury bestaat uit academici, nu en dan geflankeerd door auteurs of studenten. Dat levert weleens verrassende en experimentele winnaars op. Beroemde ex-laureaten zijn Saskia De Coster en Bert Gabriëls. Het deelnemersaantal schommelt jaarlijks rond de 100, maar tegenwoordig rekruteert de prijs steeds meer juryleden aan Nederlandse universiteiten. Het valt te verwachten dat dat charme offensief ook een groter aantal Nederlandse deelnemers oplevert.

De Nederlandse auteur fixeert zich voorlopig in de eerste plaats op Write Now!. De wedstrijd is verdeeld in tien voorrondes over Nederland, België en Suriname. Dat resulteert jaarlijks in een duizendtal deelnemers,

van de wedstrijd debuten uiteindelijk haast allemaal, maar toch is er een groot verschil tussen het succes van Spit, winnaar in 2013 en Vlaams paradepaardje van de wedstrijd, en dat van Vincent Van Meenen, zegevierend in 2014, die bij het grote publiek nauwelijks bekend is. Debuteren is niet hetzelfde als doorbreken. Veel hangt af van het traject dat je na de literaire prijs aflegt. Zo nam Lize Spit deel aan het zomerkamp van tijdschrift *Das Mag*, een vorm van talentontwikkeling die de laatste tijd in opmars is. *Das Mag* zette wat later een gelijknamige uitgeverij op poten en hoe het

hun eerste boek *Het Smelt* verging, is intussen algemeen bekend.

De laureaten van de Interuniversitaire Literaire Prijs krijgen dan weer de kans op een publicatie in *Dietsche Warande en Belfort*, kortweg *DW B*, het oudste nog actieve literaire tijdschrift van Vlaanderen. Dat is mooi meegenomen, want tijdschriften bieden jonge auteurs een netwerk, een handig forum, de nodige feedback en een referentie voor een uitgeverij.

Uitgeven

Die uitgeverij dus. Ze is cruciaal voor redactie, promotie en distributie en daarom is het belangrijk om niet zomaar toe te happen. Raoul De Jong, een Nederlandse auteur die ondertussen al zes romans op de teller heeft staan, waarschuwde de finalisten van Write Now! vorige zomer nog voor overhaast enthousiasme. Zelf moest hij toen hij debuteerde als 18-jarige knaap interviews geven in gesponsorde kledij.

Traditioneel zetten uitgevers in op enkele grote, winstgevendende namen om daarmee het verlies van hun vele andere boeken te dekken. Intussen lijkt het landschap echter te veranderen. *Das Mag* zet sinds haar opstart in op jonge auteurs en zweert bij een beleid dat veel werk en intensieve begeleiding in een beperkt aantal auteurs steekt. Noë verwacht dat die tendens zich

zal voortzetten en dat er verder meer zal ingezet worden op non-fictie dan op fictie.

Toch hoeft je als jonge schrijver niet perse te wachten op een uitgeverij. 'Zo is het fenomeen *self-publishing* opgekomen, met talloze *print-on-demand* uitgeverijen op het internet', zegt Scharpé. 'Doorbreken via deze manier gebeurt echter niet of nauwelijks, E.L. James blijft een unieke uitzondering.' De Nederlandse auteur Paulien Cornelisse gaf recent de bestseller *De Verwarde Cavia* uit in eigen beheer, maar zij had voordien al naam gemaakt.

Frank Noë merkt ook dat de jonge generatie anders met een publiek omgaat, door bijvoorbeeld het gebruik van sociale media. 'Daar omzeil je de traditionele functie van een uitgever: een netwerk uitbouwen en publiciteit maken doe je nu deels zelf via

'Op een traditioneel niveau debuten bij een grote uitgeverij is minder vanzelfsprekend geworden'

FRANK NOË
 HOOFDREDACTEUR SCHRIJVEN ONLINE

'Doorbreken via self-publishing gebeurt nauwelijks, E.L. James is een unieke uitzondering'

MICHEL SCHARPÉ
 VLAAMS FONDS VOOR DE LETTEREN

Het literaire landschap lijkt te veranderen: Das Mag zweert bij jonge auteurs en geeft jaarlijks tien á vijftien boeken uit

Vlaams Fonds voor de Letteren. 'Natuurlijk stelt zich devraag welke genres je bekijkt, maar wellicht kunnen we zeggen dat het jaarlijkse aantal Vlaamse debutanten zeker niet toeneemt.'

Literaire prijzen

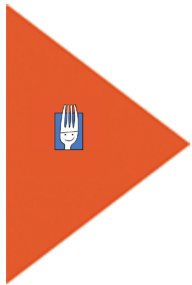
Dat literaire prijzen nog steeds een goede indicator kunnen zijn voor wie later debuteert, bewijzen onder meer Write Now! en de Interuniversitaire Literaire Prijs, die binnenkort hun uitreikingsavonden houden.

De prijzen verschillen onderling sterk. De Interuniversitaire Literaire Prijs, georganiseerd door Babylon en dit jaar aan zijn veertigste editie toe, is opgesplitst in de catego-

waarmee Write Now! de grootste literaire jongerenwedstrijd van de Lage Landen is. Merkwaardig aan Write Now! is dat je er zowat alles voor kunt insturen: kortverhalen, gedichten, recensies, essays en zelfs liedjes-teksten. In de realiteit scoren vooral de kortverhalen hoog.

Mijn pad, mijn traject

Vaak zijn literaire prijzen een eerste opstapje naar een uitgeverij. Niet toevallig biedt Write Now! haar finalisten speeddates aan met uitgevers, auteurs en programmators. Laureaten

ALMA

www.alma.be
f /almakuleuven
@almakuleuven
@almakuleuven

Win een ticket voor the survival of the student

Heb jij nog geen ticket kunnen bemachtigen voor the survival of the student 2017? Er is nog kans! Bestel een broodje via broodje app, broodje.alma.be, op woensdag 19 april en maak kans op 1 van de 10 tickets!

De winnaars zijn de personen die als eerste een bestelling plaatsen tussen de volgende tijdstippen:

08:45 en 08:59
09:00 en 09:14
09:15 en 09:29
09:30 en 09:44
09:45 en 09:59
10:00 en 10:14
10:15 en 10:29
10:30 en 10:44
10:45 en 10:59
11:00 en 11:14

De wedstrijd wordt afgesloten om 11:15. Er is per tijdsinterval 1 winnaar, namelijk de eerste besteller van dat tijdsinterval. De systeemtijd van broodje app is bepalend voor de tijdsregistratie van de bestelling.

Veel succes en geniet van je broodje!

AL 15 JAAR DE GOEDKOOPSTE FUIFZAAL VAN LEUVEN

ALBATROS

F U I F Z A A L

**BOEK NU AL VOOR
VOLGEND ACADEMIEJAAR!**

**365 PER AVOND, 260 EURO TIJDENS HET WEEKEND OF
VOOR KRINGEN DIE AANGESLOTEN ZIJN BIJ LOKO,
OF 180 EURO VOOR EEN CANTUS**

Bij elke vierde fuif van een vereniging binnen het zelfde academiejaar is de huur van de zaal gratis. Dat geldt ook als je het vatenrecord breekt!

**CENTJE BIJVERDIENEN?
WIJ ZOEKEN STEEDS
AVONDVERANTWOORDELIJEN.**

RESERVATIES EN INLICHTINGEN: 016/22.31.09 OF ALBATROS@LOKO.BE

WWW.LOKO.BE/ALBATROS

Is jouw verzameling al compleet?

Inzameling en verkoop van tweedehands goederen
met een enorm en steeds wisselend aanbod!

IJzerenmolenstraat 10-12 • 3001 Heverlee

Diestsestraat 253 3000 • Leuven

016 26 09 21 • www.spit.be

de kringwinkel

SPIT

Colofon

Veto
's-Meiersstraat 5
3000 Leuven

Tel - 016 22 44 38
Fax - 016 22 01 03
veto@veto.be

veto.be
twitter.com/veto_be
[instagram.com/veto_be](https://www.instagram.com/veto_be)
[facebook.com/vetoleuven](https://www.facebook.com/vetoleuven)
snapchat: veto_be

Jaargang 43, nummer 19
Dinsdag 18 april 2017

Veto is een uitgave van de Leuvense Overkoepelende Kringorganisatie. De standpunten verdedigd in Veto stemmen niet noodzakelijk overeen met de standpunten van LOKO.

HOOFDREDACTEUR
Simon 'Een treinticket naar huis.' Grymonprez

REDACTIESECRETARIS & V.U.
Brecht 'Alles op rood' Castel

REDACTIE
Martijn 'Aan de buschauffeur, alleen om ne keer "Ier nen euro" tegen hem te kunnen zeggen' Stoop, Anneleen 'Een grasmachine met mulchfunctie' van Kuyck, Arne 'Ulyssis van James Joyce' Sonck, Bavo 'twee Ierse donuts die hier belachelijk goedkoop zijn' Nys, Naomi 'aan Werner Thomas' Bonny, Simon 'de wensput' Thys, Eva 'Planned Parenthood' Sevrin, Gilles 'Twee CD's van 50 cent' Michiels

SCHRIJVERS
Jef 'Een Nigeriaanse prins' Cauwenberghs, Pjotr 'Aan de gemeenschap. COMMUNISME BOVEN' Hubin, Simon De Smet, Tom 'Twee euro' Dinneweth, Daphne 'aan Tom' De Roo, Emmanuel 'Museum M' Van der Beek, Kaatje 'Aan brugfitness' Roelant, Jan 'aangezien Martijn mijn mop geakaapt heeft, mag je bij mij zeggen 'drie alcoholisten en een dikzak' Costers, Paul-Emmanuel 'de huur' Demeyere

BEELD VOORPAGINA
Anneleen van Kuyck

FOTOGRAFEN
Katleen 'Kant' Pasgang, Kalina 'Een lekker kop koffie in leuk gezelschap.' De Blauwe

TEKENAARS
Martijn Stoop, Anneka 'het BAC-atelier' Robeyns, Philip 'Inzetten op Alan 'Nasty' Nash tijdens het wereldkampioenschap teenworstelen' Lamens

KU LEUGEN
Thomas 'Preparee' Winters, Klaas 'Thomas Winters' Van den Broeck

EINDREDACTIE
Simon Grymonprez, Brecht Castel, Pjotr Hubin, Gilles Michiels, Tim 'Een Lotto-biljetje natuurlijk' Van Roey, Eva Sevrin, Simon Thys

VORMGEVING
Simon Grymonprez, Josje 'mamma bellen' Kerkhoven, Brecht Castel

ADVERTENTIES
Alfaset cvba - alfaset@loko.be
016 22 44 38w

DRUKKERIJ
Coldset Printing Partners (Groot-Bijgaarden)

OPLAGE
9.000 exemplaren

ISSN-NUMMER
0773-5162

ABONNEMENTEN
Wil jij elke week een Veto in de bus? Mail dan je naam en adres naar brecht@veto.be en schrijf 11 euro over op BE22 0011 4801 9147.

MEEDOEN?
Redactievergaderingen vinden iedere vrijdag plaats om 16 uur en staan open voor iedereen. Alle geïnteresseerden (tekst, foto, video, cartoons, IT, lay-out..., Waar geef jij je laatste euro aan?) zijn welkom op het redactieadres. Lezersbrieven kunnen tot vrijdag 14 uur, liefst mailsgewijs, ingezonden worden op het adres: veto@veto.be. De redactie behoudt zich het recht reacties in te korten of op het internet te publiceren.

KU LEUGEN

Ontdek je GSM. Begin bij je familie tijdens Pasen aan tafel.

België teleurgesteld in nederlaag van Tom tijdens laatste rit

Ze keken voor spek & Boonen

Rectorverkiezingen winnen is voor mij een eitje

PAAS-haas is FAKE

In België 1.000.000 tuinen x 3 minuten per tuin = 3.000.000 minuten > 5 jaar

≠ 1 paasnacht

PAASHAAS BESTAAT NIET BASTA!

Park Meeters theorie

KU Leugen Knutselhoek

Spaar voor jouw Papier-mâché Kip!

Knip het linker stukje krant uit en verzamel gedurende 120 weken lang de stukjes!
Zo heb je in een mum van tijd je eigen papier-mâché kip*!

(*Opgelet: verf, instructies en geduld niet inbegrepen)

DING DONG

Ssst, niet te luid Dennis, straks zingen er weer 4000 studenten mee

Ik lees eigenlijk enkel de Veto voor de KU Leugen

door Klaas Van den Broeck en Thomas Winters

Kristien Hemmerechts: 'Wat dodelijk is voor een schrijver, is denken dat je geniaal bent'

De afgelopen dertig jaar bewees Kristien Hemmerechts dat ze aardig kan schrijven. Met een handboek en het vak Creatief schrijven schaaft ze nu ook het schrijfwerk van studenten bij.

Tekst Paul-Emmanuel Demeyere en Jan Costers
Beeld Kalina De Blauwe

Naast schrijfster van fictie, non-fictie, theatervoorstellingen, essays en noem maar op, is Kristien Hemmerechts ook docent van het vak Creatief Schrijven aan de KU Leuven. In kleine groepen bespreken studenten teksten om zo beter te begrijpen hoe literatuur in elkaar zit en te ontdekken hoe ze hun teksten kunnen verbeteren.

Creatief schrijven bestaat nog maar twee jaar aan de KU Leuven. Wat kan dit vak jonge schrijvers bijbrengen?

Kristien Hemmerechts: 'Ik zie het eerder omgekeerd. Ik zie een grote drang bij mensen om te schrijven en daar komt uiteindelijk een pak techniek bij kijken. Minder dan bijvoorbeeld bij beeldhouwen, maar er zijn toch een aantal technische aspecten. Ik ben ervan overtuigd dat je met een

'De kritiek van studenten valt vaak weg als het over hun eigen werk gaat'

aantal tips enorm snel vorderingen kan maken. In dat opzicht is Creatief schrijven nuttig.'

Waar komt die drang om te schrijven vandaan?

'Ik denk dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden. Toen ik jong was, stonden artiesten op een soort voetstuk, die stonden ver van ons. Je had een tweedeling: enerzijds het publiek, dat luisterde, keek en las en anderzijds een kleine groep, waar vaak genialiteit aan toegedicht werd, die creëerde. Dat is, onder andere door technische vooruitgang, verschoven. Als je een filmpje wil maken, moest je vroeger een dure camera kopen. Nu kan dat al met een iPhone.'

'De drempel is enorm naar beneden gegaan. Vroeger had je bijvoorbeeld magazines die schrijvers betaalden om reisverslagen te maken. Nu heeft iedereen die op reis gaat een blog of een website. Het is een soort ontvoogding. Er zijn meer mensen die iets maken, dat daarom niet geniaal is, maar wel een waarde heeft. Mensen willen minder betutteld worden en meer zelf dingen doen.'

Waarom schrijven?

'Inderdaad. Maar er is een problematische kant aan dat schrijven, en daar probeer ik mijn studenten op te wijzen: Je moet een lezer hebben, en daar moet je rekening mee houden. Studenten voelen dat soms niet aan.'

'Als je schrijft voor jezelf, mag je doen wat je wil. Als je schrijft om gelezen te worden, moet je rekening houden met die lezer. Sommige studenten zijn dan heel kritisch voor het werk van anderen, maar die kritische ingesteldheid valt weg bij hun eigen werk. (lacht)'

Die verschuiving maakt werk zichtbaarder. Als je vroeger niet gepubliceerd werd, werd je ook niet gelezen. Toen waren er nog gatekeepers.

'Het internet is vooral belangrijk bij die verschuiving. Nu kan je met een collectief jonge auteurs een website bouwen en met een beetje geluk wordt dat opgepikt door een uitgever. Vroeger waren het serieuze gatekeepers. Toen moest je langs een tijdschrift passeren. Pas dan telde je mee.'

Is een tijdschrift of een schrijfwedstrijd niet nog steeds de gemakkelijkste weg?

'Dat kan allemaal belangrijk zijn. Thuis zitten en je werk op je computer of in je lade laten, zal nooit iets opleveren. Een wedstrijd kan dat wel doen. Ik las onlangs over een Chinese pianiste die in heel sexy kleren op het podium komt, wat in dat klassieke wereldje wat ongewoon is. En daardoor valt ze op. Ze zal ook wel goed spelen, maar hoeveel pianisten zijn er niet in de wereld met veel talent?'

'Dus ik denk: je kan maar alles proberen. Annelies Verbeke is ondertussen een gevestigde waarde, heeft gewoon haar manuscript naar een uitgeverij opgestuurd en is dan uit de postzak gevist, zoals ze zeggen.'

Nature vs. Nurture

Is een taalgevoel aangeboren of kan je dat leren?

'Er zijn uiteraard mensen die dat van nature hebben, maar het is ook belangrijk in welke omgeving je opgroeit. Veel mensen hebben geen aandacht voor taal, voor hen is dat louter om te communiceren. Mensen die opgroeien in een omgeving met aandacht voor taal hebben een voetje voor

Door te lezen en te leren luisteren naar taal, oog hebben voor formulering kan je dat echter ook voor een stuk aankweken.'

Of door een vak als Creatief schrijven?

'Ja. Ik kan natuurlijk niet inschatten hoeveel inspanning studenten doen voor het vak, maar ook voor taal of schrijven in het algemeen. Naar mijn gevoel zijn studenten te snel klaar, terwijl ik dan denk 'laat dat nog even liggen, schaaft het nog wat bij.' Ik denk ook dat mijn generatie meer aandacht had voor taal, misschien door het Grieks en Latijn dat wij kregen.'

'Het idealiseren van het schrijverschap is vreemd'

Geeft ons onderwijs daar dan te weinig aandacht aan?

'Dat is moeilijk om te zeggen, want ik ben van een andere tijd. Ik heb wel de indruk dat die concentratie en inspanning wat minder is, onder andere doordat er veel afleiding is. Mijn generatie probeert, denk ik, te zeggen dat het allemaal oppervlakkiger wordt. Klinkt het niet, dan botst het wel. Dat kan een voordeel zijn, dat meer dingen kunnen, maar dat heeft dus ook een keerzijde. Ik heb het gevoel dat studenten soms niet beseffen dat een zin niet loopt. Als ik ze daarmee confronteer, hebben ze daar niet over nagedacht.'

U hamert in uw les op helderheid en precisie, maar is er dan nog ruimte voor experiment?

'Kijk, alles kan als het goed is. Elke schrijver schrijft weleens dingen in een geut die sterk kunnen zijn. Wat echter dodelijk is voor een schrijver is te denken dat je geniaal bent. (lacht) Dat merk je soms bij jonge mensen. Veel studenten willen eigenlijk gewoon horen dat het goed is. Terwijl ik meer kijk hoe een tekst werkt en hoe die beter tot zijn recht kan komen.'

'Soms ben ik ook bang – en dat is dan oma die spreekt – voor een verschraling van taal. Een student gebruikte ooit 'marginaal kleinburgerlijk milieu'. Dat kan niet, hé. (lacht) 'Kleinburgerlijk betekent voor mij dit', zei hij. Misschien is dat ook die ontvoogding.'

Blijven bestaan

U schrijft zelf natuurlijk ook. Wat schrijft u het liefst: fictie, non-fictie, essays?

'De vreugde van het schrijven is iets maken. Het maakt niet echt uit wat het is. Het feit dat je iets maakt, geeft je gewoon een kick. Ik praatte onlangs met een schrijver die gezondheidsproblemen had. Hij is nu weer in orde, maar het creatieve is weg. Dat zou ik verschrikkelijk vinden. Dingen maken geeft mij het gevoel dat ik leef. Dat ik nog niet dood ben. (lacht)'

Wie schrijft die blijft. Misschien daarom dat veel mensen schrijven?

'Dat blijft toch iets bevreedends voor mij, dat iedereen wil schrijven. Omdat het voor mij een zeer hoge prijs heeft. Het is nu vakantie, en ik zit van 's morgens tot 's avonds aan mijn werktafel, terwijl mijn vriendinnen op citytrip zijn. Je moet er iets voor over hebben. Er is een grote component eenzaamheid aan het vak verbonden. Het is een passie, een obsessie, die al de rest in de schaduw stelt.'

'Het verandert ook je relatie met andere mensen. Als je over hen schrijft, ontstaat er een soort achterdocht, zelfs als je positief over hen schrijft. Wat ook verschrikkelijk hard kan aankomen is kritiek. Daarom vind ik het idealiseren van het schrijverschap vreemd. Ik heb nooit willen schrijven, ik ben er gewoon mee begonnen.'